

سُورَةُ التَّوْبَةِ ٩ TEVBE SÛRESİ

Tevbe Sûresi 129 ayet, 2497 kelime, 10887 harften ibarettir. Tevbe diyor çünkü tevbeden bahis var, tesmiye-i cüz ism-i kûl. Server-i Âlem Sallâllâhû Aleyhivesellem, bahr-i merhamet idi. Daima iltica edenlerin ilticalarını kabul ederdi, af ederdi. "Siz, bize karışmayın. Biz, size karşı gelmeyiz" der, sulh edilir, sulhu bozarlar. Yahudi idi sebep olan, birbirlerine daima husumet öyle giderdi. Nihayet Mekkeyi Mükerreme fetih oldu, yine aralarında bazı ihtilaflar bulunuyordu. Bu bozuklukları, Rasûlûllah'ta de biliyordu. Hicretin 8. yılında Mekke fetholdü, 8. senesinde Hac Reisi olarak Ömer Radyâllâhû Anh vazifelendi, 9. senesinde Ebû Bekir Radyâllâhû Anh gidip geldi, 10. senesi Hacc'ül Veda'dır, Rasûl-û Ekrem gitti ve geldi.

Ebû Bekir Radyâllâhû Anh'ın hacca gittiği 9. senesinde, bazı kabileler fesat çıkarmaya başladılar. Rasûl-û Ekrem, kendisi de gitmeyi arzu etti fakat haber verdiler ki müşrik olanlar, eski usûl üzerine Kâbe'yi çıplak olarak tavaf ediyorlar. Bu durumu haber alınca, Mekke'ye gitmekten vazgeçti, tehir etti fakat ondan sonra ayet geldi. Ayette bildirilen; sulh muahede yapmış olanlar, muahedenin sonu neticesine kadar devam etsinler. Muahedeye uy-

mayanlar da dört ay müddetle hayvanlarını alsınlar, yükleri ile beraber alıp memleketten çıksınlar. Bundan sonra da muahede yok, o muahedeler de fesih olur. Eşhurûl Hurum; Zilkâde, Zilhicce, Muharrem, Recep 4 aydan ibarettir. Eşhurûl Hac 3 aydır. Şevval, Zilkâde, Zilhicce'dir.

Ebû Bekir Sıddık Radiyâllâhû Anh hacca gittikten sonra nazil olan ayet-i kerimeyi, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Ali Radiyâllâhû Anh'ı vafizeli olarak; "Bu ayet-i kerimeyi götür, hac mevsiminde Arafat'ta bildir" buyurdular.

Ayet-i kerimede; "Müddeti tamam olanlar için tekrar müddet tecdit edilmez gidecekler. Muahedesiz olanlar da dört ay onlara mühlet verilecek ve bundan sonra Kâbe'nin etrafında çıplak kimse dolaşmıyacak. Hristiyanlar da Kâbe'ye girmeyecekler, müşrikler Beyt-i Şerif'e yaklaşmayacak. Çıplak olarak tavaf etmeyecekler. Cennete, Mü'min olmayan giremeyecek. Ahdi nakzedenlere eman süresi dört aydır."

Ali Radiyâllâhû Anh gitti, Ebû Bekir Sıddık Radiyâllâhû Anh da orada. Ebû Bekir Radiyâllâhû Anh, dedi. "Ya Ali ! **Emirun emmemurun**. Rasûl-û Ekrem'den geliyorsun. Bana emir olarak mı geldin, yoksa bana memur olarak mı geldin? Ben hazırım, ne emretmişse emrindeyim. Âmir (emir) olarak emretmişse âmirim."

Ali Radiyâllâhû Anh buyuruyor; "Memurum bir emrek"

Bu sûreyi celilede, besmele olmadığını birkaç şekilde beyan ediyorlar.

Biri budur; Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, bu sûre geldiğinde besmeleyi söylemedi. Hikmeti nedir? Harp mevzu sûredir. Harp ise kahr-ı gazap sıfatlarının zuhurudur. Besmele ise cemal sıfatlarının tecellisidir, burada münasip görülmemiş.

İkinci tevil; Bu iki sûre, ikisi de bir sûredir. Enfâl ile Tevbe iki değil, bir sûredir. Fasıla göstermişler de belli olsun yoksa besmeleyi sûrenin içinde lüzum görmemişler.

Üçüncüsü ise; Nakz-i ahd için gelmiş. Bundan sonra nakız yok.

“fehiye sureti azabın, velbesmeleti rahmetûn”

Bu sûreyi açtığımız zaman eğer bu sûreden okumaya başlayarsak, haram değildir de besmeleyi çekmek mekruhtur. Çünkü mevzu birdir, mevzu değişmiyor.

بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ 1-

وَرَسُولِهِ إِلَى Beraettir bu. Berî olmaktadır Âllâh'tan Rasûlûllah'tan, muahede ettiğiniz müşriklere vasıl olur. Müşrikler ki ahitleri nakzetmiş, muahede kalmamıştır. Bu müşriklere yetiştirmek için bu ayet-i celile, Âllâh-û Rasûlûllah'tan bir berâettir, nazil olmuştur. Âllâh-û Rasûlûllah da onlardan berîdir, onlara bir muahede yok. Sonra emrediyor onlara.

فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَأَنَّ اللَّهَ مُخْزِي الْكَافِرِينَ 2-

فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ Ey müşrikler seyahat ediniz arzınızda, yerinizde. Kimse size dokunmaz, emin olunuz أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ dört ay. Şevval'den itibaren arayıp kendinize yer bulunuz, bu onlara verilen müsaade. Söyleyiniz onlara, seyretsinler, yerde dört ay gezsinsinler, kendilerine yer bulsunlar. وَاعْلَمُوا Bilsinler ki اللَّهُ Allah'ın emri icra edilecek. Kuvvetiniz, adaminiz var. Siz, Âllâh'ı

bu emirde âciz bırakamazsınız. Bu emir ifa edilecek, bu emir geri bırakılamaz. **وَأَنَّ اللَّهَ مُخْزِي الْكَافِرِينَ** Âllâh CelleCelâlûhû, kâfirleri dünyada zilletle katl ile ahirette de cehennem azabı ile azaplandırır.

3- **وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ**

Ezân; ilân mânâsındır. Yâni, düşmanın ahdını nakzetmesi üzerine, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem nakz-ı ahd ettiğini ilân ediyor. Onlar ki müşrikler, nakz-ı ahd etmişler. Onların nakz-ı ahdı üzerine, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de Âllâh'ın nakz-ı ahdini ilân ediyor. "Aramızda bundan sonra bir muahede yoktur" buyuruluyor. **أَلْفَ لَإِلَٰهِ** Rasûlûllah'tan insanlara bir ilândır. **يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ** Hacc-ı Ekber günü yâni umre değil. Umre; hacc-ı asgârdır. Umre, Arafat'sız olan hacdır. Niçin Hacc-ı Ekber'dir? Remil var, nahir var, hark var, tavaf var. Bu dördü haccın en büyük erkânlarıdır. Aliyy ibni Ebi Talip Kerremellâhû Vechehû Hacc-ı Ekber de idi bunu ilân ediyor. **أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ** "Âllâh-û Rasûlûllah, müşriklerin ahidlerinden beridir. Mademki onlar nakzettiler bir taraf, diğer taraf da nakzeder." Buraya kadar emirdir. **فَإِنْ تُبْتُمْ** Eğer bu küfürden rucû ettiniz, tevbe ettiniz, iman ettinizse **فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ** elbette size hayırlıdır. Yâni tevbe kapısı açıktır. Eğer ki bu emir gelmiş size, bu emir kat'idir. Lâkin tevbe kapısı da açıktır. **وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ** Eğer imandan arka çevirdiniz, **أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ** biliniz ki siz hiçbir sûrette

Âllâh'ı aciz bırakamazsınız. Yâni mağrur olmayınız malınızla, kuvvetinizle. Siz, Âllâh'ı aciz bırakamazsınız. Âllâh'ın emri hakkınızda zuhur edecek. **وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ** Tebşir ediniz kâfirleri, azab-ı elimle. Dört ay sonra iman ettinizse zaten Müslümansınız. Değilse biliniz ki Âllâh-û Rasûlullah'ı aciz bırakamazsınız, bu emir zuhur edecek.

4- **إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتِمُّوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مُدَّتِهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ**

Ancak muahede yaptığınız müşriklerden **ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتِمُّوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ** bilâhare şartlarına (tamamen riayet ederek) hiçbir eksiklik yapmamış ve (düşmanlarınıza) aleyhinizde yardım ve müzaheretle bulunmamış olanlar müstesnâ. Onların müddetleri sona erinceye kadar, ahitlerini tamamlayın. **إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ** Çünkü Âllâh-û Teâlâ, ahitlerini nakzetmekten sakınanları, ahidine vefâ edenleri sever.

5- **فَإِذَا انسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُواهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصِدٍ إِنَّا تَابُوا وَآقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ**

Haram olan dört ay çıktıktan sonra **فَإِذَا انسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرُمُ** müşrikleri, ahd-i nakzedenleri öldürünüz, **حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ** nerede bulursanız. Nerede ve hangi yerde eşhurul hürum olsun veya olmasın **وَخُذُواهُمْ** tutunuz onları, **وَاحْصُرُوهُمْ** esir ediniz **وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصِدٍ** onları, her gözetleme yerinde oturup

bekleyin. Burada dört emir var. 1- Katil, öldürmek 2- Diri tutulanları esir etmek 3- Tutulanları hapsedip de ahval-i İslam'ı anlatmak 4- Yollara da gözetleyici koyunuz ki dağılıp kaçmasınlar. فَإِنْ تَابُوا Eğer şirkten tevbe edip iman ederlerse, وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ namazlarını ikâme eder وَأَتَوْا الزَّكَاةَ ve zekâtı da verirlerse فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ onların yolunu açınız, sizdendir hiçbir şey lâzım gelmez. Ayetin sevkinden "namazı kılmayanı bırakmayınız" demektir. Eğer namazı inanmayarak terk ederse, o kimse bilittifak kâfirdir. Tevbe etmezse derhâl katlolur. Ehemmiyetsiz, hafif olarak tutarsa, en hafifi İmam-ı Azam'ın mezhebidir. Onu hükümdar, şerh-i hâkim hapseder hat-ta dayak atılır. Nihayet ya tevbe eder veyahut orada kalır. Diğer imamlardan Şafii ile İmam-ı Malik. "Eğer böyle olup katledildi ise tevbe etmeden, o yine Müslüman'dır. Çünkü inkâr etmiyor fakat namaz kılmıyor. Onu yıkayınız, Müslüman kabristanına defnediniz" diyor. Ahmet Bin Hanbel ise; "Bu kişi Müslümanlıktan çıkmış ve Müslüman kabristanına da defnedilmez." إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ Âllâh-û Azîmüşşan, tevbe edenlere rahmet ve mağfiret edicidir.

وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ

Ve eğer (kendilerine taarruz edilmesi emrolunan) müşriklerden biri, senden aman diler (yanık na gelmek isterse,) ona müsaade ediniz. حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ Âllâh'ın kelimasını işitip dinleyinceye kadar ona eman ver. ثُمَّ أَبْلِغْهُ İslam'a gelmezse, onu emin olduğu (kavminin diyarına) gönder. O sizden aldığı malûmatı, evine de telkin eder. Ondan sonra eğer iman etmezse, yine bu hüküm caridir. ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ

لَا يَعْلَمُونَ İşte böyle (kâfirlikte ısrar etmeleri) bu emir, onların Âllâh-û Teâlâ'nın din ve tevhidini bilmez bir kavim olduklarından dolayısıdır.

7- كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ
عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْمُتَّقِينَ

Müşriklerin, Âllâh-û Teâlâ ve Rasûş lü indinde nasıl bir ahdi olabilir (yâni olmaz. Zira onlar ahitlerini nakzederler.) وَعِنْدَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ Ancak Mescid-i Haram yanında muahede ettikleriniz müstesna. فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ O halde onlar, size (ahitlerinde durup) doğruluk gösterdikleri müddetçe, siz de doğruluk gösterin. Bak-tınız ki ahitlerini değiştirdilerse, siz de ahdinizi değiştirin. Onlar ahdi bozduktan sonra, siz de ahit nasıl olur. Siz de ahdinizi bozun demektir. إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ Âllâh CelleCelâlûhû mütteki olanları, va'dında vefa edenleri, istikâmet edenleri sever.

8- كَيْفَ وَإِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ
بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَىٰ قُلُوبُهُمْ وَأَكْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ

Onların (müşrik-lerin) nasıl ahdi olabilir zira onlar, size galip gelselerdi, sizin hakkı-nızda ne ahit, ne de bir andlaşma gözetmezlerdi. Muhakkak belki sizi kılıçtan geçirirlerdi. Siz de akrabadır, ahit vardır demezlerdi. يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ Kendi dilleri ile sizi razı ederler, "biz iman ettik"

diyorlar. Hâlbuki وَتَأْبَىٰ قُلُوبُهُمْ kalpleri dil ile beraber değil, imanı men eder. وَأَكْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ Çünkü onların çoğu fâsıklardır. Onlar ahdi bozdularsa, siz de onlara lâzım gelen cezayı veriniz.

إِشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ 9-

إِشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا Onlar, dünya malı ile nefsanî isteklerine uyarak Âllâh-û Teâlâ'nın ayetlerini, az bir bahâ ile değiştirdiler. فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ İnsanları, Âllâh-û Teâlâ'nın yolundan çevirdiler. Ne fena amel ettiler onlar kendilerine. Ebedi olan Azab-ı İlâhiye giriftar oldular.

لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ 10-

لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً O müşrikler, bir Mü'min hakkında ne hısımlık bağlarına ve ne ahde riayet etmezler. وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ Onlar ahd-i tecavüz eden kimselerdir. İkincisi hallerini beyan ediyor. Üçüncüsü, "olacak olsaydı böyle yaparlardı."

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَتُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ 11-

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ Bununla beraber kâfirlikten vazgeçip tevbe ederlerse, وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ namaz kılar zekât verirlerse artık onlar dinde kardeşlerinizdir. وَتُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ Biz, ayetlerimizi bilen, düşünen bir kavim için böyle açıklıyoruz.

وَأِنْ نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعْنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أُمَّةَ-
الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ

Eğer ahidlerden sonra yemin-
lerini bozarlar, dininize saldırırlarsa. Ahde vefa
etmez, dine istihza eder. O küfür elebaşlarını
hemen öldürün. Zira onların hakikatte ahidleri
yoktur. Olur ki (küfür ve ta'ndan ve ahdi nakzetmek-
ten) vazgeçerler.

أَلَا تُقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدُّوْكُمْ-
أَوَّلَ مَرَّةٍ أَتَخْشَوْنَهُمْ قَالَ اللهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Niçin muharebe etmezsiniz bir
kavme ki size yapılan ahdi devamlı nakzediyor.
وَهُمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ (Darunnedve'de) Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem'i,
Mekke'den çıkarmayı kastettiler. İlk evvel
muharebeye, fenaliğe onlar başlıyorlar. Onlardan mı
korkuyorsunuz? Daha layıktır Âllâh-û Teâlâ'dan
korkmak, korkmanız gereken yalnızca Âllâh-û Teâlâ'dır. Çünkü siz Müslümansınız, Müslümanlığın icabı budur ki
Âllâh'tan korkar, başka şeyden değil.

قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْرِجُهُمْ مِنْ صُدُورِ-
قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ

Onlarla muharebe edin, Âllâh yardım eder size.
Âllâh CelleCelâlûhû, ellerinizle onlara azap verecektir

tir. Nitekim Bedir’de başlarına geldi. وَيُخْزِهِمْ Sefalet, zillet verecek esir kahr ile. وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ Nusret verir size, onlara muzaffer kılar. وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ Mü’minlerin kalpleri şifa bulur bu sıkıntılardan.

15- وَيَذْهَبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

وَيَذْهَبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ Onların kalplerindeki gayz-ı öfkeyi giderir, Âllâh yardım eder. Âllâh yardım ettikten sonra onlar mağlup olur, perişan olur. Mü’minlerin kalpleri rahat olur ve kalplerindeki gayz öfke de gider. وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ Cenâb-ı Âllâh, kimi isterse onu tevbye celp eder, tevbe ettirir. وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû alimdir. Evvel ve ahir ne olacağını bilir. Hakimdir, her şeyi yerli yerine halk etmiş. Muharebeye başlayınız. Nasıl ki Mekke’de muharebe yoktu, Medine’de muharebe başlamış oluyor.

16- أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَلِيجَةً وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

Muharebe, vakıa ağır geliyor size. Öyledir fakat zanneder mia siziz Âllâh-û Teâlâ, أَمْ حَسِبْتُمْ zanneder misiniz ey Mü’minler, أَنْ تُتْرَكُوا kendi halinize siz terk edileceksiniz. Ben Müslümanım dediikten sonra aynı halde kalacaksınız. Hayır, imtihan-ı İlâhiye’den geçeceksiniz. Bu altındır elbette miyarı ile belli olması lâzım gelir. Bazı sıkıntılar gelecek ki o sıkıntılar neticesi ayarınız meydana çıksın. Âllâh CelleCelâlûhû, sizden Âllâh için mücahede edenleri bilmeden, belli olup aşikâr olmadan evvel, Âllâh-û Teâlâ her şeyi bilir. Belli olup aşikâr meydana çıkması lâzım gelir. Âllâh-û Zülce

lal, ahirette Kur'an ile muhakeme eder. Zuhura gelip aşikâr oldu mu hükme medar olur. وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا Sizden o kimseler muharebe etmişler, nefesine ve kâfire karşı cihad etmişler. Âllâh-û Rasûlûlâh'tan başka "veliceten" dost ittihaz etmemiş. Böyle kimseler tam meydana, zuhura gelmeden bırakır mı zannedersiniz? وَاللَّهُ خَيْرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ Âllâh-û Teâlâ bütün yaptıklarınızdan haberdardır.

مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ 17-
بِالْكُفْرِ أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ

Bedir Muharebesinden sonra, Abbas Radyâllâhû Anh da dâhil olmak sûretiyle 70 kişi esir edildi, Medineyi Tahire'ye getirildiler. Bunların hepsi bir hikmete binâendir. Yalnız Abbas Radyâllâhû Anh, Ali Radyâllâhû Anh'ın tevbihinden kurtulamıyordu. Diyordu; "Ya amca, sen Rasûl-û Ekrem'in amcasısın, ne işin vardı onların arasında?" Abbas Radyâllâhû Anh da "Biz Mekke'de kaldık ama biz Elhamdülillah, Mü'min'dik. Biz Kâbe'ye, hacılara hizmet ederdik" şeklinde cevap verdi. Orada kalıp da bu iş ve hizmetleri yapmak, imanın izharına kadar faydalı değildir. Ayet-i kerime bu münasebetle nazil olmuştur.

أَنْ يَعْمُرُوا Yoktur, sahih değildir müşrikler için مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ Âllâh'ın mescidlerini, (Kâbe, bütün camilerin Kâbesidir.) Kâbeyi tamir etmek, بِالْكُفْرِ küfürde kaldığı halde. Kâbe'yi tamir etmek, onun zıddı olan başka şeye ibadet etmek, bu iki zıddı cem etmek doğru değildir. Müşrik için mes-

cidî, mescidleri, Kâbe'yi tamir etmek hakları yoktur. Bunun üzere fukahâ içtihadta bulunmuşlar. Demişler ki; "Mescid eğer murad olan Kâbeyi Muazzama ise zaten oraya hristiyan girmez. O tarihten sonra gayr-i müslimler girmemiştir. Eğer maksat, diğer camiler de dâhil ise başta Kâbeyi Muazzama olmak üzere diğer camiler de dâhildir. Gayr-i müslimlerin başıboş olarak, izinsiz olarak camilere girmesi doğru değildir. Cami ve mescidlerin imarı ve bakımı için kâfirin, gayr-i müslimin parası alınıp da camiye sarfedilmez. Bazı ülemaya göre de tamir imardan murad, mescid ve camiye girip de orada oturmak, ibadet için bulunur.

Nefsine küfür ile şehadet ederken, Âllâh'a ortak koşanlar kendilerinin kâfirliğine bizzat kendileri şahitlik ederlerken, hem cami mescide gel, hem de başkasına ibadet et, bu olmaz. **أُولَئِكَ** Küfürde olanların bütün amelleri boşa gitmiş, hee der olmuştur. Amellerin şartı imandır, şart olmadıktan sonra hiçbir kıymeti yoktur **وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ** ve onlar, cehennem ateşinde ebedi kalacaklardır.

18- **إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنِ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ**

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ Mescidlerin tamiri, gerek oturmak, ibadet için. **مَنِ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ** Âllâh-û Teâlâ'ya ve ahiret gününe iman eden, **وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ** namazını ikâme eden, zekâtını veren. Hem de **وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ** yalnız Âllâh'tan korkan kimse ler, mescidleri imar ederler. **فَعَسَىٰ أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ** İşte

hidayete ermeleri me'mul olan, doğru yola ermişlerden olmaları umulanlar, bunlardır.

Haramı getirip de cami yapmak doğru değildir. Hatta zekâtını verip de cami yapmak, bu da doğru değildir. Cami de namaz kılmakla mamur olur.

Hadis-i Kutsi'de buyuruluyor; "Yeryüzünde benim evlerim, camilerdir" buyuruluyor. "Âllâh'ın evidir" diyoruz. Mecazdır, ibadet evidir. Yoksa her taraf Âllâh'ındır.

19- أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ أَمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ

Hacılara su içirmeyi ve onlara hizmet etmek, Kâbe'ye hizmet etmek, bunları كَمَنْ أَمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ iman edenler gibi mi zannedersiniz? İman her şeyin başındadır. İman olmadıktan sonra da hiçbir amelin kıymeti yok. وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ Âllâh yolunda cihad eden, cehd eden, ya nefesine karşı veya düşmana karşı. لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ Nezd-i İlâhi'de kat'iyen müsavî olmaz. Bunlar, Âllâh indinde müsavî olamazlar. Âllâh-û Azîmüşşan, zalim olan kavme hidayet etmez.

20- الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ
أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

وَجَاهَدُوا فِي الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا İman edip de hicret edenler, سَبِيلِ اللَّهِ Âllâh için mal ile nefis ile mücadele etmiş

miş, Âllâh katında böyle olanların dereceleri çok yüksektir. **أَعْظَمُ** İşte iki cihanda saadete erenler, (fevz ve necat bulanlar) bunlardır.

21- **يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ**

Âllâh CelleCelâlûhû, onları tebşir eder. Onlara rahmetini, rızasını ve cennetlerini müjdeler. Onlar için, içinde ebedi, tükenmez bir nimet bulunan cennetleri müjdeler.

22- **خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ**

İnَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ Daimi olarak cennette kalırlar. خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا Hâlik-i Kâinat'ın nezdinde ecr-i azîm vardır. Zira en büyük ecir (ve mükâfat,) Âllâh Teâlâ'nın yanındadır.

23- **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَاُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ**

Ayet-i kerimenin sebab-i nüzulü; Onlar özür beyan etmeye başladılar. Bizim malımız, ticaretimiz, akrabalarımız oradaydı. Hatta bazıları hicret etmek istediklerinde, çocukları eteklerine yapışıyor ağlıyorlardı. İşte bunlar, bizi geri bıraktılar diyorlardı ve onlara cevaben bu ayet-i kerime nazil oldu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh'a, Rasûlullah'a, Kur'an'a iman edenler. لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ Babalarınız, dedeleriniz, kardeşlerinizi dost edinmeyin, الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ eğer küfrü, imana tercih ederlerse. Babanız, dedeniz, kardeşiniz eğer

küfre meylederse, küfrü imana tercih ederse, onu dost, evliya ittie haz etmeyin. **وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ** Sizden bir kimse, onları tevelli dost itti haz ederse, **فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ** onlar da zalimlerdendir, nefislerine zulüm etmiştir. Mademki Âllâh'a dost değildir, babam da olsa dost değildir. Fakat şeriatin emrettiği şekilde babaya hürmet eder, dünyaya mütaallik olan yardımları yapar.

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ
اقتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ
مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

قُلْ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, Mü'minlere söyle. O Mü'minler ki âbâ-i ecdadını, ticaretini, aşiretini imanda olmadığı halde seviyorlar. Onlara söyle buyuruyor. **إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ** Eğer babaa larınız (dedeler de dâhil,) **وَأَبْنَاؤُكُمْ** evlatlarınız, **وَإِخْوَانُكُمْ** kardaşları nız, **وَأَزْوَاجُكُمْ** aileleriniz, **وَعَشِيرَتُكُمْ** akrabalarınız, **وَأَمْوَالٌ** kazandığınız mal-û servet, **وَتِجَارَةٌ** elinizdeki ticaret ki korkuyorsunuz eğer iman ederseniz, onun kazancı azalır diye, **أَحَبَّ إِلَيْكُمْ** sevdiğiniz evleriniz. Eğer bunlara, **مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ** Âllâh-û Rasûlûllah'tan daha ziyâde kalbinizde muhabbet varsa, bunlar **وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ** Âllâh yolunda cihad etmekten daha ziyâde sevgili ise (ayet çok ehemmiyetli tehdittir,) **فَتَرَبَّصُوا** **azâbel-lahi** yâni **inteziru azzâbellahi** Azab-ı İlâhiyi intizar ediniz. **حَتَّى** Âllâh'ın emri ile azabın geleceğini intizar ediniz. **وَاللَّهُ** Âllâh CelleCelâlûhû, fâsık olanları hidayete getirmez. Bu ayette azim bir şiddet var, bu tehditten kurtulabile-

cek az kimseler vardır. Din ve dünyanın menfaati taarruz ederse, dünyanın menfaatını bıraksın, ahiret menfaatını kabul etsin. Eğer hicret etselerdi, daha ziyâde tekemmül ederlerdi. Böyle benzeri bir vak'a oldu mu, din-i ahireti tercih ediniz.

25- لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ

Âllâh-û Teâlâ birçok yerde (muharebe alanlarında) ve Huneyn günü size yardım etti, (Bedir'de, Ben-i Kureyza, Ben-i Nazir harblerinde.) Adette çok ve silahta güçlü olan bir düşmana karşı muvaffakiyet kazandınız, Âl-lâh'ın inayeti ile. وَيَوْمَ حُنَيْنٍ Huneyn gününde كَثْرَتُكُمْ sizi çokluğunuz ucba götürdü, size kendinizi beğendirmişti. فَلَمْ Çokluğunuz size fayda vermedi. Müslümanlar bunu bilmelidir ki muvaffakiyet ancak Cenâb-ı Hakk'ın lütf-û keremindedir. بِمَا رَحُبَتْ Yerler size darlaştı وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ genişlik olduğu halde, ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ ondan sonra arkayı çevirdiniz, kaçtıktan sonra lütf-û İlâhi zuhur etti.

Rasûlûllâh Sallâllâhû Aleyhivesellem Mekke'yi fethettikten sonra, on iki bin kişilik bir ordu ile Taif'teki Havazin ve Sakif kabilelerinin üzerine yürüdü. İslam ordusunun çokluğunu gören bazı Müslümanlar, (bu ordu artık yenilmez) şeklinde konuşarak kendilerini büyük görmüşlerdi. Fakat Huneyn Vadisinde, kendilerinden çok daha az bir müşrik ordusu ile karşılaşınca bozguna uğradılar. Çünkü onlar çokluklarına güvenmişlerdi. İşte yukarıdaki ayette, onların bu durumuna işaret etmektedir.

ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ

26- ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ O mağlubiyetten sonra, Cenâb-ı Âllâh inzâl etti sükûneti, (sükunet sağlayan emniyetini) indirdi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, bir miktar toprağa okuyup o tarafa attı. O duânın neticesi olarak Müslümanlar toplandılar, onları ablukaya alıp imha ettiler. وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا Sizin görmediğiniz ordular indirdi ki meleklerdir. وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا Küfürde kalanları Cenâb-ı Hak azaplandırdı, onları katil ile esir edilmek sûreti ile. وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ İşte kâfirlere layık olan cezâ budur.

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

27- ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ Bundan sonra Âllâh-û Teâlâ, onlardan dilediğinin tevbesini kabul buyurdu. وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû mübalağa ile mağfiret sahibidir. Rahimdir, imhal ediyor belki doğru yola gelir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنِ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

28- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh'a, Rasûlûllah'a, Kur'an'a iman edenler. فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا Müşrikler bir necisten ibarettir. Artık bu yıldan sonra, (dokuzuncu

hicret yılından sonra) müşrikler, Mescid-i Haram'a yaklaşma-
sınlar. **وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً** Eğer siz fakr-u zarurettten korkarsanız, bu
gayr-i Müslim aramızdan gittikten sonra ticareti kim yapar derse-
niz, onu düşünmeyiniz. **فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ** Âllâh-û Teâlâ,
fazl-ı keremi ile sizi kendi lütfundan zengin edecektir. **إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ**
عَلِيمٌ حَكِيمٌ Âllâh dilerse sizi fazlından zenginleştirir. Çünkü Âllâh-û
Azimüşşan ahvalinizi bilir. Hakimun, her şeyi yerli yerince halk ete
miş. Verdiği de men ettiği de yerli yerindedir. Şimdiye kadar müş-
rikler hakkında idi. Bundan sonra ehl-i kitap hakkında ayetlerdir.

قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ
وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا
الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ

Âllâh'a iman etmeyenler, kıyamet gününe iman etmeyenlerle muharebe edilir. Kendileri-
ne kitap verilenlerden Âllâh'a ve ahiret gününe inanmayan, **وَلَا**
يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ Âllâh-û Rasûlullâh'ın haram ettiği içki,
hinzır, riba gibi haramları haram saymayıp yiyenler, **وَلَا يَدِينُونَ دِينَ**
الْحَقِّ hak dini din olarak kabul etmeyenlerle muharebe ediniz. **مِنَ**
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ Ehl-i kitap sahibine karşı harp
ediniz. **عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ** Hak dini, (kendilerine) din edinmeyen
kimselerle zelilâne boyun eğerek, kendi elleri ile cizyelerini verin-
ceye kadar savaşın.

Ehl-i kitabın halini beyan ediyor. Bunlar halis müşriktir. Bir ne-
zakettir, vaktiyle ehl-i kitap idiler.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عَزِيزُ ابْنِ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ 30-

قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهِيُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَتَى
يُؤْفَكُونَ

Yahudiler diyor ki; "Üzeyr Aleyhiso selam, Âllâh'ın oğludur." Böyle olduktan sonra ehl-i kitap nere" de kalır? Hristiyanlar da diyor ki; "İsâ Aleyhisselam, Âllâh'ın oğludur." Bu, onların ağzlarında geveledikleri bâtil sözlerdir. الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ Onlardan evvel âbâ-û ecdatları ne söylemişse, ona benzeye- rek küfürden böyle söylerler. Âllâh lanet etsin onları! أَتَى قَاتَلَهُمُ اللَّهُ. Haktan bâtila nasıl döndürüyorlar, nasıl da haktan bâtila döndürülüyorlar.

اِتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ 31-
وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

Ehbâr; yahudilerin ülemaları. Ruh- ban; hristiyanlarındır. Onlar hamakatlarından dolayı itti haz etmişler, yahudiler kendi ülemalarını, hristiyanlar kendi papazlarını. Âllâh'tan gayri onları da adeta bir hâlik makamına çıkarmışlar. وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ Meryem oğlu Mesih'e, Âllâh'ın oğlu diyorlar. Hâlbuki Tevrat ve İncil'de böyle hiçbir şey yok. وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا Tevrat-ı İncil'de onlara emrolunmadı. Ancak bir olan Âllâh'a ibadet etmek emredildi. Tevrat ve İncil'i tahrif etti- ler ve onları da ilâh itti haz ettiler. لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ. Hiçbir mâbud-û mak- sud-u mevcut yok ancak Âllâh'tır. سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ Münzehtir Âllâh, müşriklerin söylediği bu sözlerden.

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

Yahudi ve hristiyanların reisleri ne istiyorlar, iftira ediyorlar? Tevrat ve İncil’de, “Âllâh-û Teâlâ birdir” diyorken, onlar böyle uydurma mâbudlar çıkarıyorlar. Onların gayesi nedir? يُرِيدُونَ İstiyorlar, أَن يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ Âllâh-û Teâlâ’nın nûr-u şeriatı, delil-i nurunu itfa etmek istiyorlar. Âllâh-û Teâlâ razı değil, men ediyor. Âllâh nurunu tekmlil edecek, وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ müşriklerin engel mani olmalarının bir kıymeti olmaz. Eğer o müşriklerin ikrah ettikleri bir şey olsa bile, Âllâh’ın iradesi bu nuru ikmâl edecek.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۚ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

هُوَ الَّذِي O Âllâh’tır ki أَرْسَلَ رَسُولَهُ Rasûlü ki Muhammed’dır Sal-lâllâhû Aleyhivesellem. Peygamberi göndermiş, بِالْهُدَىٰ Kur’an ile din-i İslam ile göndermiş. لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ Bütün edyanın üzerine âli olsun diye. O, müşrikler hoşlanmasalar da (kendi) dinini, bütün dinler üstüne kılmak için, وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ eğer müşrikler bu dini ikrah ederler. Bu kat’idir, Emr-i İlâhi de bu nuru ikmal edecek.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَخْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَاْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlûllâh'a, Kur'an'a iman edenler. Bu hristiyanların papazları, yahudilerin hahamları, onlar bozuk insanlardır. **إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْآخْبَارِ وَالرُّهْبَانِ** O papaz ve hahamlar, birçoğu **لِيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ** haksız yere hile ile halkın malını yiyorlar. **وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ** Halkı, Âllâh'ın yolundan çevirirler. Onları dinlemeyin ve tâbi olmayınız. **وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ** (Kenz) altın, gümüşü toplamak ve defnetmek. (Kenz)-hazine. Hazine nasıl olur? Defnedilen bir mal olur. Altın, gümüş malı, zekât-tan kaçırıyor. Yerin altında saklar, bazıları da bankalarda saklar yahut da başka yerde saklar. Bunların hepsi kenz, hazine demektir. Bir malın zekâtı verilmeyince kenz olur. İster yerin üstünde, ister yerin altında olsun hepsi aynıdır. Şariat lisanında mal denildiği zaman **a) Hayvanat b) Kuttur c) Altın gümüşdür**, üst tarafı mal değildir. Evrak-ı nakdiye mala vekildir, vekâleten deveran ediyor. Bir kıymet-i asliyesi yoktur. Hükümet iptal ettim dedikten sonra yüz lira, bir kuruşa gitmez. Onun için o mal değildir. **وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ** Fi sebilillâh olarak zekâtını vermeyenler, **فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ** onlara haber ve tehekküm de azab-ı elim ile. Azab-ı elimi beyan ediyor, onların azabı nasıl olur cehennemde?

35- يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنْزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ

يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا O günkü altın gümüş cehennem ateşiyle kızdırılarak, **فِي نَارِ جَهَنَّمَ** nar-ı cehennemde altın gümüş ateşin altına konulur, bir tabaka teşkil eder. **فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ** O yanmış olan, ateş gibi kızdırılıp bunlarla onu biriktirenlerin alın-

ları, yanları ve arkaları onunla dağlanacak ve onlara derler ki; هَذَا "İşte sizin dünyada iken kendiniz için biriktirdin ğiniz servettir. فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ Artık yığmakta olduğunuz, hazine yaptığınız şeylerin (azabını) tadın." Ayetin sevkinden bu durum ancak zekâtını vermeyenlere olur. Zekâtını verdikten sonra, bu tehdidin altından çıkar. Bir memlekette ne kadar fakir varsa sa, zenginin zekâtı nisbetinde vardır.

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ-36
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا
فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

Allah'ın إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ kitabında, Levh'il Mahfuz'da, senenin müddeti on iki aydır. Sene bazen 365, bazen de 366 olur, itibar olunan aylar Arabi olanlardır. Hesabı kitabı olmayan bir köylü bile, aya bakmak sûretiyle anlıyor. Dünya halk edelileden beri, semâvat ve arzın halk edildiğinden beri 12 ay, bir senedir. مِنْهَا أَرْبَعَةٌ Dört ayı eşhurul hurumdur. Muharebeler için bu dört ay haramdır. ذَلِكَ Doğru din, İbrahimi, İsmail'in dini budur. Onlar ne yapıyorlar? Beşe çıkıyorlar. Tehir ederler ve yerlerini değiştirirler

فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ Nefislerinize zulmetmeyiniz bu aylarda. Bu aylarda mümkün olduğu kadar ibadetle meşgul olunuz. Mukatele etmeyin demek değildir çünkü **mûkatele, ademe mûkatele** nesholmuştur. Bizim dinimizde, bu dört ayda muharebe yapılmayacak demek yoktur. Onların tecavüz ettiği her zaman-

da Müslümanlar mukabele ederler. **وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً** Muharebe edin müşriklerle bütün aylarda, her zaman. Onlara karşı siz de topyekün muharebe edin. **كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ** Biliniz ki Âllâh, mütteki olanlara yardım zafer ile (din düşmanlarına karşı korkaklık göstermekten) sakınanlarla beraberdir. Âllâh'ın yardımı, Mü'minlerle beraberdir.

37- **إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا لِيُوَاطِّئُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَيَحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ زَيْنَ لَهُمْ سَوْءَ أَعْمَالِهِمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ**

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ Nesi-tehir. Eşhurul hurumun bazı aylarını, diğerlerine tehir etmek ziyâde bir küfürdür. Bu kitaba iman ediyorum diyor, hem de böyle bir uydurmalar yapıyor. Küfür mükerrer olur. **يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا** Onları tehir etmek değiştirmek, kâfirleri idlal ediyor. **يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ** Âllâh'ın haram kıldığıнын sayısını çiğnemek ve O'nun haram kıldığını helal kılmak için, (haram ayını) bir yıl helal sayarlar, bir yıl da haram sayarlar. **لِيُوَاطِّئُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ** Âllâh-û Teâlâ'nın haram kıldığı ayların sayısına uygun getirsinler diye, ister Sefer, ister Muharrem olsun fark etmez diyorlar. Onların kötü işleri kendilerine güzel gösterilmiştir. **فَيَحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ** Âllâh'ın helal ettiğini haram ediyorlar. İşte küfürleri budur. **زَيْنَ لَهُمْ سَوْءَ أَعْمَالِهِمْ** Onların bu fena âmâlleri işleri, gözlerinde güzel görünüyor. **وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ** Âllâh CelleCelâlûhû, ilminde kâfir olanları hidayete getirmez.

Âllâhümme bellîğ ve evsil misle sevabi mâ kara'nâhû min kite-

bikel kerim ve âyâtikel hakim. Hediyeeten minnê ilâ Rûhi Nebiyinâ Muhammedin Sallâllâhû Aleyhivesellem.

Ve ilâ ervâhi evlâdihi ve ezvâcihi ve eshâbih. Ve ilâ ervâhi âbâinâ ve ümmühâtinê veli cemil Mü'minine Ya Rabbel Âlemin.

Rabbenâ âmennâ fağfirlenê verhamnâ ve ente hayrurrahimin.

Rabbenâğfirli ve vâlideyye velil Mü'minine yevme yekûmül hisab.

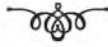
Rabbiğfir verhamnê ve ente hayrurrahimin.

Yâ Rabbi nes'elükel hüdâ vettukâ ve afâfe velgınâ,

Ya Rabbi nes'elükel afve ve âfiye,

Ya Rabbi ne'ûzübike minelküfri vel fakri vel azâbil kabir,

Ya Erhamerrahimin irhamnê Ya Rabbi.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ -
ثَاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ

Bu ayet-i kerime, Tebük Gazvesi hakkında nazil olmuştur. Gazve, hicretin dokuzuncu yılının ortalarında vukû bulmuştur. Mevsim yazdı, havalar çok sıcaktı ve müthiş bir kuraklık hüküm sürüyordu. Sonra düşman kuvvetli ve gidilecek yer uzaktı. Hurmalar da olgunlaşmıştı, hasat zamanıydı. Bu sebeplerle Huneyn ve Taif gazvelerinden henüz avdet eden eshabdan bazılarına, bu gazve meşakkatli görünmüş ve ağır davranmışlardı ki ayet-i kerime bunlara hitap edilmektedir.

Sefere Roma'nın tehditkâr bir vaziyet alması üzerine çıkılmıştı. Medine'yi Münevvere'de büyük bir ordu hazırlığına başlanıldı.

Mekke'den vesair Arap kabilelerinden asker celbetmek üzere her tarafa memurlar gönderildi.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem kıtlık hüküm sürdüğü için, kudreti olanların askere yardım etmelerini emretti. Böyle iken kudreti olanlar kadar, kudreti olmayanlar da yardımda bulundu. Hatta kadınlar bile zinet eşyalarını askere hediye ettiler. Osman Zinnureyn Radiyâllâhû Anh da üç yüz deve yükü zâhire ve ayrıca nakden bin altın verdi. Ve bunun üzerine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem kendisine duâ etti. Bütün taksiratının af edilmiş olduğunu tebşir buyurdu.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Bizans İmparatorluğu'nun Müslümanları imha etmek için 40.000 kişilik bir ordu hazırlayıp savaşmak üzere sefere çıkardığını haber aldı ve o da Bizans İmparatorluğuna karşı savaş ilân etti. Fakat münafıklar, Rasûlullah'ın aleyhinde propaganda yaptılar. Bizans'a karşı savaş ilân etmenin bir intihar olduğunu halk arasında yaydılar. Yeni Müslüman olmuş bazı kimseler, bu propagandaya inandı ve savaşa katılmak istemediler. Fakat Rasûlullah ve âshabın gayretleriyle 30.000 kişilik İslam ordusu hazırlandı ve Tebük'e gidildi. Düşman ordusu, Müslümanların geldiğini duyunca kaçıp gitti. İşte bundan sonraki ayetler, bu seferdeki Müslümanların ve münafıkların tutum ve davranışları hakkında nazil olmuştur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlullah'a, Kur'an'a iman edenâler. إِذَا قِيلَ لَكُمْ Nedir size, niçin böylesiniz? Size denildi mi? أَنْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ Âllâh yolunda muharebeye çıkınız denildiği zaman اِنَّا قُلْنَا إِلَى الْأَرْضِ olmanızda oturuyor da ayağa kalkıp da hazır olmuyorsunuz? أَرْضِيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ Siz dünya hayatını, ahirete mukabil razı olup tercih mi ediyorsunuz? Dünya hayatı

muvakkat olduğundan, ne zamansa geçip gidecektir fakat ahiret hayatı ebedir. Dünyanın kederle dolu halini beğenip de ahireti nasıl bırakıyorsunuz? **فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ** Dünyanın metai, dünya ile mütemetti olması, dünyanın mal-ı serveti ve evladı, ahirete nazaran **"illâ kalil"** cüz'idir. Dünya hayatının zevk ve faydası ahirete nazaran, nispetle ahiretin yanında pek azdır.

39- إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

إِلَّا تَنْفِرُوا Eğer siz, Rasûl-û Ekrem'le beraber muharebeye gitmezseniz. **يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا** Âllâh, sizi azab-ı elim ile azaplandırır, helâk eder. **وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ** Sizin yerinizde başka bir kavmi halk eder, iman ederler, Rasûl-û Ekrem'e tâbi olurlar. **وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا** Hiçbir şekilde zarar veremezsiniz, ne Rasûl-û Ekrem'e ne de çevresinde olanlara. **وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** Âllâh CelâleCelâlûhû her şeye kadirdir. Kuvvet-i kudret çoklukla değil, silahla da değildir. Kalp ile Âllâh'a bağlı oldu mu, her türlü yardım gelir.

40- إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيًا إِثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

إِلَّا تَنْصُرُوهُ Siz eğer Rasûl-û Ekrem'e yardım etmezseniz yâni Tebük vak'asına gitmezseniz, gevşeklik yaparsanız. **فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ** Âllâh, ona yardım eder. Âllâh CelleCelâlûhû, Rasûl-û Ekrem'e hiç vasita olmadan yardım etti, Sevr Mağarasında, Bedir'de olduğu

gibi. Eğer siz, Rasûl-û Ekrem'e yardım etmek için Tebük'e gitmezseniz. Âllâh CelleCelâlûhû kuvvet-i kudret sahibidir, Habibine yardım eder. Nitekim vaktiyle إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ne zamanki Darünnedve'de toplandılar. Rasûl-û Ekrem'i hapsetmek, nefyetmek veyahut öldürmek, üçünden birisini yapmak istediler. Âllâh yardım etti, tek başına Ebûbekir Radıyâllâhû Anh'la beraber, onların içinden çıktı, muvaffak oldu. Âllâh yardım etti, إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا kâfir olanlar, onun Mekke'den çıkmasına sebep oldular. اِثْنَيْنِ اِذْ هُمَا فِي الْغَارِ İkisinin ikincisi Ebû Bekir Sıddıktır. Ebû Bekir Radıyâllâhû Anh'ın Sahabeyi Kiram olmadığını söyleyenler, bu ayet-i kerime gereğince doğrudan doğruya küfre girerler. اِذْ هُمَا فِي الْغَارِ Onlar Sevr Mağarasında iken, müşrikler bütün güçleri ile aramaya başladılar. Cenâb-ı Hak mağaranın kapısını ağaç dalları, güvercin yuvası ve örümcek ağı ile onları setretti, müşriklerden muhafaza etti. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Ebû Bekir'in "müşrikler görürler korkusuna karşılık" olarak demiş ki; (Lâ tahzen innellâhe meanâ.) اِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ Mahsun olma ey Ebû Bekir Sıddık, اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا Âllâh CelleCelâlûhû bizimle beraberdir. Âllâh, bizimle beraber olduktan sonra dünyada olanlar hepsi bir araya toplansa bile bize hiçbir şey yapamazlar. فَانْزَلَ اللّٰهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ Âllâh CelleCelâlûhû, o mağarada sükûneti, kalbin rahatlığını inzal etti Ebû Bekir Sıddık üzerine. وَاَيْدُهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا Âllâh CelleCelâlûhû, onları görmediğiniz ordular (melekleriyle) takviye muhafaza etti. Eğer siz Tebük Muharebesine gitmezseniz, Âllâh onlara yine buna benzer bir sûrette yardım eder. وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَىٰ Âllâh CelleCelâlûhû, kâfirlerin kelimelerini (şirke davet sözlerini) alçalttı. Bu muharebelerden sonra kü

für kelimeleri azaldı. **وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعَلِيَّا** Âllâh Teâlâ'nın kelimesi (Tevhid ve İslam'a davet kelam-ı şerifi) ise âli'dir. Çünkü Âllâh CelleCelâlûhû daima âli ve yücedir. **وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ** Âllâh azizdir, galiptir, mülkünde mağlup olmayan bir galiptir. Hakimdir, her şeyi yerli yerince halk ediyor.

41- اِنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

اِنْفِرُوا Çıknınız! **خِفَافًا وَثِقَالًا** Gerek hafif gerek ağır yâni kavi, zayıf - zengin, fakir - genç, ihtiyar olsun hepiniz, düşünmeden Rasûl-û Ekrem'in arkasına katılarak gidiniz. **وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ** Cehdediniz, sa'yediniz, cihad ediniz malınızla nefsinizle Âllâh'ın yolunda. Âllâh'ın yolunda imkânınız dâhilinde cihad ediniz. **ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ** İşte sizin için hayır, ahiretiniz için de hayır budur. **إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ** Eğer siz hayrı bilerseniz, hayır Rasûl-û Ekrem'in arkasını takip ederek gitmenizdedir. Bu sizin için daha hayırlıdır.

42- لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَاتَّبَعُوكَ وَلَكِنْ بَعُدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا Eğer yakın bir dünya malı ve orta bir yolculuk olsaydı, (savaşa katılmayanlar o münafıklar) mutlaka sana uyup peşinden gelirlerdi. **وَسَفَرًا قَاصِدًا لَاتَّبَعُوكَ** Dünyevi bir menfaat ve orta bir sefer olsaydı, elbette arzu ile sana tâbi olurlardı. **وَلَكِنْ بَعُدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ** Fakat meşakkatli yol onlara uzak geldi. **وَسَيَحْلِفُونَ**

Burada ayet gayptan haber veriyor çünkü bu ayet, Rasûl-û Ekrem daha Tebük'ten avdet etmeden gelmiştir. Tebük'ten avdet ettikten sonra münafıkların halini beyan ediyor. Ey Habibim, o münafıklar sana ileride yemin edecekler. Muvaffak olup da Tebük'ten geldikten sonra, geride kalan münafıklar gelip de huzurunda yeminlerle seni temin etmek isteyecekler. **بِاللّٰهِ لَوْ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ** Gerçi sen gazadan dönünce onlar "gücümüz yetseydi mutlaka sizinle beraber çıkardık" diye, Âllâh-û Teâlâ'ya yemin edeceklerdir. **وَاللّٰهُ يَهْلِكُونَ اَنْفُسَهُمْ** Bu yalan yeminle nefislerini helâk eyliyecekler. **وَاللّٰهُ يَعْلَمُ اَنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ** Âllâh bilir ki onlar yemininde kâziptirler. Eğer isteselerdi beraber gelebilirlerdi. Hâlbuki Âllâh-û Teâlâ, onların yalancı olduklarını biliyor.

Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem, Tebük seferine çıkarken münafıklar gelerek yalandan özür beyan ettiler, savaşa çıkmak istemediler. Rasûlûllah da gönülsüz savaşa çıkanlardan zaten hayır gelmiyeceğini bildiği için, onlara izin verdi. Bunun üzerine aşağıdaki ayet nâzil oldu.

عَفَا اللّٰهُ عَنْكَ لِمَ اَذْنْتَ لَهُمْ حَتّٰى يَتَّبِعَنَ لَكَ الَّذِيْنَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَافِرِيْنَ

لِمَ اَذْنْتَ Âllâh af etmiştir senin bütün harekâtını, **عَفَا اللّٰهُ عَنْكَ** **afellâhû anke**'yi evvel söylediği. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem müteessir olmasın diye iltifattır. **لِمَ اَذْنْتَ لَهُمْ حَتّٰى** **يَتَّبِعَنَ لَكَ الَّذِيْنَ صَدَقُوا** Tâ ki sabit olsunlar doğru olanlar. İzin vermeseydin, **وَتَعْلَمَ الْكَافِرِيْنَ** sen yalancıları bilinceye kadar onlara niçin izin verdin fakat af ettin gittiler, ondan sonra ilm-i zuhurla

meydana gelmedi. Bilinmesi lâzım olan, kâmil olan bir Mü'min muharebe zamanı izin istemez. Ancak münafık olan izin ister.

44- لَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ

Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivesellem izin istemezler senden. الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ Âllâh'a, ahiret gününe iman edenler, senden izin istemezler ki muharebe beden kaçınsınlar. أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ Malları ile canları ile savaşmaktan (geri kalmak için) senden izin istemezler. وَاللَّهُ عَلِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû alimdir mütteki olanlara, takva savhiplerini çok iyi bilir.

45- إِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ

Senden izin isteyenler kimlerdir? İNَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ Ancak Âllâh-û Teâlâ'ya ve ahiret gününe iman etmeyenlerdir ki senden izin isterler. Âllâh'a, Kur'an'a iman edenler izin istemezler. وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ Kalpleri şüpheye düşüp kuşkular içinde bocalayanlar, iman kalmıyor onun için mütereddittirler. Bir an evvel harpten kaçmak istiyorlar, onun için gelirler de izin istiyorlar.

46- وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ

Eğer onlar (o münafıklar gazaya) çıkmak isteo

selerdi, لَاعَدُوا لَهُ عُدَّةً bunun için elbette bir hazırlıkta bulunurlardı. وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ Fakat Âllâh-û Teâlâ, onların bu seferde bulunmalarını çirkin gördü. (Korkaklıkları ve tenbellikleri yüzünden evlerinde) alıkoydu, o dereceyi kazanmayı Âllâh-û Teâlâ onlara irade etmedi. İrade etmediği için فَثَبَّطَهُمْ (korkaklıkları ve tenbellikleri yüzünden evlerinde) alıkoydu. وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ Onlara denildi şeytan tarafından, oturunuz evinizde. Evlerinizde kadınlar, çocuklar ve mâzur olanlarla beraber oturun, denildi.

Bunlar muharebeye çıksalardı, onlardan bir istifade etmezdin. Nitekim Uhud vak'asında münafıklar çıktılar fakat ufak bir şeyden dolayı hepsi arkayı çevirip döndüler. Madem bunların kalplerinde bu bozukluk var, müteessir olma. Bu münafıklar seninle beraber gelselerdi, yine bir istifade etmezdin.

لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَا أُوْضِعُوا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَمَّاعُونَ لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ 47-

مَا زَادُوكُمْ لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ Eğer onlar sizinle gazaya çıksalardı, şer ve fesadı artırmaktan başka bir şey yapmazlardı. Çünkü münafıktır, fesadı ziyâdeleştirirlerdi. BİR fitne sokmak, sizi tefrikaya düşürmek maksadıyla sür'atle koşarlardı. يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ Hâlbuki içinizde de onlara iyice kulak verecekler vardır, (bunları kuşkulandırıp büyük bir fitne çıkarabilirlerdi.) Ve içinizde onları dinleyecek kimseler de vardır, taharri memurları vardır, onlardan haber alırlardı. وَاللَّهُ عَلِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû alimdir, zalimlerin ahvalini bilir, ona göre hareket eder. Böyle münafıkları, Tebük'e kadar götürüp de

gazi ve şehit yapmak murad-ı İlâhi değildir. Onun için onlar geri kaldılar.

Herkes neye göre halk olmuşsa, o yol ona kolay geliyor.

لَقَدْ ابْتَغُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ حَتَّى جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ 48-
أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَارِهُونَ

لَقَدْ ابْتَغُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ Filhakika bundan evvel de onlar (Uhud'da) fitne ve fesad aramışlar. وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ Senin ve Âsn hab-ı Kiramın arasında bir takım hile ve desiselerle işlerini alt üst etmeye teşebbüs etmişlerdi. حَتَّى جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ Nihayet hak geldi ve onlar istemedikleri halde Âllâh'ın emri galip geldi. (Nihai zafer Müslümanların oldu.)

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي وَلَا تَفْتِنِّي أَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَإِنَّ جَهَنَّمَ 49-
لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ

وَمِنْهُمْ Onların birisi. Rivayet edilir ki; Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Tebük Gaza'sına hazırlanırken münafıklardan Cid bin Kays'a, "Bizimle Rum diyarına gidip, güzel Rum cariyeleri almak istemez misin?" buyurmuşlardı. Cid; "Ya Rasûlûllah! Ensar bilir, ben kadınlara düşkünümdür. Rum kızlarını görünce korkarım ki sabrederemem. Beni fitneye düşürme, izin ver sana malımla yardım edeyim de bu gazadan kalayım" diye cevap vermişti. Münafıklardan bazıları da nifakını kapatmak için وَلَا ائْذَنْ لِي وَلَا تَفْتِنِّي sana diyorlar. "Bana izin ver (bu gazadan kalayım,) beni fitneye (isyana ve muhalafete) düşürme" derler. أَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا

İyi bilin ki onlar, fitne ve nifaka düşmüşlerdir. **وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ** Cehennem kâfirleri ihata eder.

إِنْ تُصِيبْكَ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِنْ تُصِيبْكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرَنَا 50- مِنْ قَبْلُ وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ فَرِحُونَ

إِنْ تُصِيبْكَ حَسَنَةٌ Münafıkların hali budur. O günde öyle, bugün de böyledir, kıyamete kadar da böyle gidecek. Eğer bir iyilik sana zuhur ederse, "Ey Habibim, Müslümanlara bir iyilik muzafferiyet hâsıl olursa" **تَسُؤْهُمْ** münafıklar mahzun olurlar. Sen muvaffak olduğunda onlar üzülrler. **وَإِنْ تُصِيبْكَ مُصِيبَةٌ** Eğer muharebenin icabı olarak bir şiddet musibet hâsıl olursa, **يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرَنَا مِنْ قَبْلُ** "biz (savaşa girmemekle) önceden işimizi sağlama aldık" derler. Savaştan geri kalan münafıklar, sana bir iyilik zuhur ettiği zaman müteessir olurlar. Eğer bir fenalık olursa, "ne güzel isabetli oldu ben gitmedim kurtuldum" diyorlar. **وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ فَرِحُونَ** Biz tedbirimizi önceden almıştık derler ve sevine sevine dönüp giderler. Münafık, Müslümanların iyiliğini görünce müteessir olur. Ve yine münafık, Müslümanların zarar ve fenalığını gördü mü, "ne iyi oldu, ben içinde değildim" diyor.

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ 51- الْمُؤْمِنُونَ

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا Ey Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlara böyle de ki; "Bize isabet etmez ne bir hayır veya şer, illâ isabet edecek olan Âllâh'ın yazdığıdır. Âllâh-û Teâlâ bizim için ne yazmışsa, ondan başkası asla bize erişmez. **هُوَ مَوْلَانَا**

O, bizim Mevlâmızdır, sahibimizdir. وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ Artık Mü'minler yalnız Âllâh'a tevekkül etsinler. Bilsinler ki Âllâh'ın takdiri bundan başka bir şey zuhur etmez. Ne takdir etmişse muhakkak gelecektir.

52- قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ وَتَحْنُ تَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ بِأَيْدِينَا فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ

قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ Ey Habibim, onlara böyle söyle. (Münafıklara) de ki; "Sizin hakkımızda beklediğiniz ancak iki güzelliğten biridir! Ya nusret-i yardımı İlâhi olur ya da şehadet." Bizim gayemiz, muvaffak olmak veyahut da şehadettir. İki iyiliğin karşısındayız, bizim için her ikisi de iyiliktir.

وَتَحْنُ تَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ Biz de intizar ediyoruz ki Cenâb-ı Hak bir azap verecek. Size iki şeyin isabetidir ki Âllâh-û Teâlâ'nın ya kendi tarafından yahut bizim ellerimizle sizi azaba uğratmasıdır. أَوْ بِأَيْدِينَا Bizim için her ikisi de iyidir, sizin için de her ikisi felakettir. فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ Siz akıbetimizi bekleyin, biz de akıbetinizi bekliyoruz.

53- قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُتَقَبَلَ مِنْكُمْ إِنَّا كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ

قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا De ki; "Malınızı gerek gönül rızasıyla gerek kerhen infak edin, لَنْ يُتَقَبَلَ مِنْكُمْ infak ettikleriniz asla kabul olunmayacaktır. Mademki kalbinizde nifak var, asla sevabını ecr-i ücretini bulamazsınız. إِنَّا كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ Çünkü siz yoldan çıkmış, (cihaddan geri kaldığınız için) fâsık kimseler

oldunuz. Fâsık; yoldan çıkmış. Kâfir; inkâr eden. Münafık; zâhirde Müslüman görünür de iman etmeyendir.

54- وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ

Onların nafakaları, sadakalarının kabul edilmesini engelleyen, sırf Âllâh-û Teâlâ'ya ve Rasûlüne küfürleri oldu. Âllâh ve Rasûlüne inkâr küfür ettiği için, Âllâh onların verdiği infakı kabul etmez. وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ Onların da alâmetleri bu; namazlara gayet gevşek, hele akşam sabah namazları daha fazla gevşek olur. Âlv lâh korkusu olmayanın kalbinde sabah ve yatsı namazları çok ağır geliyor. وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ Yaptıkları infak, sadakalar da istemiyerek ikrah ile dir.

55- فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ

Ey Ekmelerrusûl, Habibim Sallâ-lâhû Aleyhivesellem, onların mal-ı serveti ve çocuklarının çokluğu seni imrendirmesin. Bunlar onlara nimet değil, onlara nikmettir. Bunlara güvenirler, onların küfürlerini ziyâdeleştirirler. إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ Âllâh-û Teâlâ, bunlar yüzünden dünya hayatında onlara (mal biriktirmek ve onu korumak meşakkatını çektirmek ve evlat musibetleri vermekle) azap etmeyi وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ve kâfir oldukları halde canlarının çıkmasını istiyor. Mal-ı servet, Âllâh'ın dilediği takdirde küfre hiçbir şey verd

mez. Âllâh CelleCelâlûhû, kendi arzusu ile istidrac olmak üzere kâfirlere mal verir, evlat verir. İş, meşguliyetle vaktini doldurur. Zaman kalmaz ki Âllâh'a iman etsin. Ancak o mal, servet, evlat onun azabına sebeptir.

وَيَخْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ وَمَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرُقُونَ -56

وَيَخْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ O münafıkların hallerinden diğer bir hususları da mutlaka sizden olduklarına, Âllâh-û Teâlâ'ya yemin ederler. Hâlbuki وَمَا هُمْ مِنْكُمْ yalan söylüyorlar, sizden değildirler. Kalplerinde küfür var قَوْمٌ يَفْرُقُونَ fakat (müşriklere yaptığınızı, kendileri hakkında da yapacağınızdan kılığınızdan) çok korkarlar, (suret-i Müslüman görünürler.)

لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأًا أَوْ مَغَارَاتٍ أَوْ مُدْخَلًا لَوَلَّوْا إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ -57

وَيَخْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ Onlar eğer sığınacak bir yer (bir kal'a) veya barınacak mağaralar yahut girecek bir delik bulsalar أَوْ مُدْخَلًا yahut mağaralar bulurlarsa, bu münafıkların hepsi لَوَلَّوْا إِلَيْهِ sizden kurtulmak için sür'atle oraya saklanırlar, وَهُمْ يَجْمَحُونَ inkâr ettikleri halde. Korkuyorlar sizden, Müslümanız diye camiye gelirler. Hâlbuki imkân bulsalar derhâl o taraflara gidecekler.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ -58

وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ Sadakatta, zekâtın taksiminde فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا işaretler ederler birbirine, senin emrini tahkir için.

dırılacak olanlara, (esirlik ve kölelikten kurtulmak isteyen esir ve) kölelere, (borcuna karşılık malı olmayan) borçlulara, Âllâh yolunda çalışıp cihad edenlere, (harçlıksız kalmış) yolculara mahsustur. Âllâh-û Zülcelal, Âlimdir ve Hâkimdir.

Bu ayette, zekâtın sarf yerleri olan sekiz sınıf zikredilmiştir. Bu ayet zekâtın farz olduğunu gösterir ve alınan zekâtların harcanacağı yerleri belirler. Nelerden ve ne miktar zekât alınacağı, hadislerle izah edilmiştir.

61- وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أَدْنَىٰ قُلٍّ أَدْنَىٰ خَيْرٍ لَّكُمْ يَوْمَئِذٍ ۖ بِاللهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Münafıklar içinde öyleleri var ki Rasûlüllah Sallâllâhû Aleyhi-vesellem'e eza ederler, (onu incitirler.) "O her söyleneni dinler ve tasdik eder" derler.

Rivayet edildiğine göre münafıklardan bir topluluk, aralarında konuşurlarken Rasûl-û Ekrem'e tefevvühatta bulunmuşlardı. İçlerinden biri; "Yapmayınız, korkulur ki bu sözünüzü işitir, sonra hakkımızda iyi olmaz" demişti. Cûlas bin Süveydi; "Biz dilediğimizi söyleriz, sonra ona gider söyledığımızı inkâr ederiz. Bir de yemin ettik mi yemine inanır, sözümüzü gerçek sanır" diye cevap vermişti.

Ayet-i kerime bu topluluk hakkında nazil olmuştur.

De ki; (Sözünüzü işitip tasdik etmesi, size tekzib etmesinden hayırlıdır.) O, hayrı ve salâhı işiticidir, şer ve fesadı değil. O, Âl-lâh-û Teâlâ'ya ve Mü'minlerin sözüne inanır ve içinizden iman izhar edenler için de bir rahmettir (ki onu kabul edip sırrınızı keşfet-

mez, sözünüzü kabul etmesi halinizi bilmediğinden değildir. Belki size rıfk-u merhametindendir.)

Onlar ki Rasûl-û Ekrem'e ezâ ederler, onlar için elim bir azap vardır.

يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ لَكُمْ لِيَرْضَوْكُمْ وَاللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضَوْهُ إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ

Münafıklar sizi hoşnut etmek için, Âllâh-û Teâlâ'ya yemin ederler. Eğer bunlar Mü'min iseler, Âllâh-û Teâlâ ve Resûlünü hoşnut etmeleri daha layıktır.

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَنْ يُحَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَأَنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا - 63
ذَٰلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ

Onlar bilmezler mi ki bir kimse, Âllâh-û Teâlâ ve Rasûlüne muhalefet ederse, o kimseye içinde ebediyen kalmak üzere cehennem ateşi vardır ki işte bu büyük rüsvalıktır.

يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ قُلِ - 64
اسْتَهْزُوا إِنَّ اللَّهَ مُخْرِجٌ مَا تَحْذَرُونَ

Münafıklar, Mü'minlere kalplerindeki (nifakı) haber verecek, (ayıplarını bildirecek) bir sûrenin indirilmesinden endişe ederler. De ki; "Siz, istihza edin durun. Âllâh-û Teâlâ, endişe ettiğinizi izhar edicidir."

وَلَيْنِ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللّٰهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ - 65
كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ

(Ya Rasûlüllâh.) Şayet kendilerine (istihzalarının sebebinin) so-

racak olsan, yemin ederim ki; "Biz yalnız türlü türlü söze dalmıştık, şakalaşıyorduk" derler. De ki; "Siz, Âllâh Teâlâ ile ayetleriyle, peygamberleriyle mi istihza ediyorsunuz?"

لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنَّ نَعْفَ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ يُعَذِّبُ-
طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ

(65. Ayet-i kerimenin sebab-i nuzülü.) Rivayet edildiğine göre Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem, Tebük seferine giderken münafıklardan bir gurup, Rasûlûllâh hakkında "Şu adamın haline bakın, Şam saraylarını fethetmek istiyor. O nerede, Şam saraylarını fethetmek nerede!" diyerek Rasûlûllâh'ı küçümsediler ve hakkında dedikodu ettiler. Durum Rasûlûllah'a vahy ile bildirildi. Münafıklar çağırılıp niçin böyle yaptıkları sorulduğunda inkâr ettiler. Ve "Yolculuk zahmetini unutturmak için şakalaşıyorduk" şeklinde yalan beyanda bulundular. İşte yukarıdaki ayet, bu münafıklar hakkında nazil olmuştur.) (Ey münafıklar! Boşuna) özür dilemeyin çünkü siz iman ettikten sonra (tekrar) kâfir oldunuz. Sizden (tevbe eden) bir gurubu bağışlasak bile, bir guruba da suçlu olduklarından dolayı azap edeceğiz.

الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ-
عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ تَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ
الْفَاسِقُونَ

(Sizden olduklarına dair yemin eden) münafık erkekler ve münafık kadınlar, (sizden değil) birbirlerindendir. Çünkü onlar kötülüğü emreder, iyilikten alıkorlar. (Siz ise iyiliği emreder, kötülükten alıyorsunuz) ve onlar ellerini sıkı tutarlar. (Âllâh için harcamak

hususunda cimrilik gösterirler.) Âllâh'ı unuttular, Âllâh da onları unuttu. Çünkü münafıklar, fâsıkların kendileridir.

وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ - 68
حَبِيبُهُمْ وَلَعْنَهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

Âllâh-û Teâlâ, erkek münafıklara da kadın münafıklara da kâfirlere de içinde ebedi kalacakları cehennem ateşini va'detti. O, onlara yeter. Âllâh-û Teâlâ, onlara lanet etmiştir. Onlar için devamlı bir azap da vardır.

كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَكَثَرُوا أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا - 69
فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلَائِقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلَائِقِكُمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِكُمْ بِخَلَائِقِهِمْ وَخُضْتُمْ كَالَّذِي خَاضُوا أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

(Ey münafıklar! Siz de) sizden öncekiler gibi (yaptınız.) Onlar sizden kuvvetçe daha üstün, mal ve evlatça daha çok idiler. Onlar (dünya malından) paylarına düşenden faydalandılar, (zevklerini tatmin ettiler.) Sizden öncekiler nasıl paylarına düşenden faydalandıysalar, siz de payınıza düşenden (öyle) faydalandınız ve batıla dalanlar gibi siz de daldınız. İşte bunların amelleri dünyada da ahirette de boşa gitmiştir. Ve onlar ziyana uğrayanların kendileridir.

أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَقَوْمَ إِبْرَاهِيمَ - 70
وَأَصْحَابِ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكَاتِ أَتَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ
لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

Onlara kendilerinden evvelkilerin, Nûh, Âd ve Semud kavim-

lerinin, İbrahim kavminin, Medyen halkının (Şuayp peygamberin kavminin) ve (Lût kavminin başları üstüne) ters dönen şehirlerin haberi gelmedi mi? Peygamberleri onlara apaçık mu'cizeler getirmişti. (İnanmadıkları için helâk oldular.) Âllâh-û Teâlâ, onlara zulmedecek değildi fakat onlar kendi kendilerine zulmetmekte idiler. (Ayette zikredilen kavimlere, peygamberler mucizelerle geldiler fakat bu kavimler gelen peygamberleri yalanladılar. Âllâh-û Teâlâ da her birini bir felaketle helâk etti. Nûh Peygamber kendi kavmine gönderildi. Kavmi onu inkâr edince meşhur tufanında boğulup helâk oldular. Âd kavmine, Hûd Peygamber gönderildi. Onlar şiddetli rüzgâr ile helâk oldu. Semud kavmine, Salih Peygamber gönderildi. Onlar da depremle helâk oldular. İbrahim'in kavmi ise sinekle helâk oldu. Medyen halkına Şuayp peygamber gönderilmişti, onlar ateşle helâk oldular. Şehirleri alt üst olarak helâk olan kavim ise Lût Peygamberin kavmidir.)

71- وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Mü'minlerin erkeği kadını, birbirlerinin dost ve yardımcısıdır. İyiliği (iman, tâat ve hayrı) emir, kötülüğü (şirk ve masiyeti) nehyederler. Namaz kılar, zekâtı verirler. Âllâh-û Teâlâ'ya ve Rasûlüne itâat ederler. Âllâh-û Teâlâ da onlara rahmet eder. Zira Âllâh-û Azîmüşşan, Aziz'dir, Hakim'dir.

72- وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Âllâh-û Teâlâ, Mü'minlerin erkeklerine de kadınlarına da -için- de ebediyen kalmak üzere- ağaçları altından ırmaklar akan cennetler va'detti. Adin cennetlerinde çok güzel meskenlerde va'd buyurdu. Âllâh-û Teâlâ'nın rıza ve hoşnutluğu ise hepsinden büyüktür. İşte en büyük fevz (saadet) budur.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوِيَهُمْ جَهَنَّمُ-73
وَبئْسَ الْمَصِيرُ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, kâfirlere (kılıçla) münafıklara (ilzam-ı hüccetle) cihad et, onlara sert davran. Onların yeri cehennemdir ve o, ne çirkin bir karargâhtır.

Rasûlullah Sallâllâhû Aleyhivesellem, Tebük'te düşmanı beklerken kendisine vahiyler geliyor ve o, savaştan geri kalanları devamlı olarak ayıplıyordu. Celas bin Süveyd adındaki bir münafık dedi ki; "Eğer Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'in kardeşlerimiz için söyledikleri doğru ise eşeklerden alçak olalım." Bu sözü işiten Âmir bin Kays, derhâl cevap verdi. "Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem muhakkak doğru söylüyor. Siz ise eşeklerden alçaksınız." Rasûlullah, Medine'ye dönünce Âmir, durumu peygamberimize arzetti. Celas, "Bana iftira ediyor" diyerek söylediklerini inkâr etti. Rasûlullah, her ikisinin de minberin önünde yemin etmelerini emretti. Her ikisi de kendilerinin doğru olduklarına dair yemin ettiler. Ancak Âmir yemininden sonra ellerini kaldırarak, "Ya Rabbi, doğru söyleyeni tasdik, yalancıyı tekzip eden bir ayeti peygamberine gönder" diye duâ etti. Rasûlullah ile diğer Mü'minler de (amin) dediler. Hemen aşağıdaki ayet nazil oldu. Celas suçunu itiraf ve tevbe etti.

يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ-74

وَهُمْوَا بِمَا لَمْ يَنَالُوا وَمَا نَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ
فَإِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْ وَإِنْ يَتَوَلَّوْا يُعَذِّبْهُمُ اللَّهُ عَذَابًا أَلِيمًا فِي
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

(Ya Rasûlûllah! Senin hakkında söyledikleri çirkin sözleri) söyledediklerine dair Âllâh'a yemin ediyorlar. Hâlbuki o küfür sözünü elbette söylediler ve Müslüman olduktan sonra kâfir oldular. Başaramadıkları bir şeye, (peygambere suikast yapmaya) da yel-tendiler. Ve sırf Âllâh ve Rasûlü kendi lütuflarından onları zengin-leştirdiği için, öc almaya kalkıştılar. Eğer (münafıklıktan vazgeçip) tevbe ederlerse, onlar için daha hayırlı olur. Eğer yüz çevirirlerse, Âllâh onları dünyada da ahirette de acıklı bir azaba çarptıracaktır. Yeryüzünde onların ne dostu ne de yardımcısı vardır.

Medinelilerin birçoğu fakir idi. Rasûlûllah geldikten sonra zen-ginleştiler. Sonra da nankörlük edip peygambere kötülük etmeye kalkıştılar.

وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهُ لَيْنِ أَتَيْنَا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ
الصَّالِحِينَ

İçlerinden bazıları da Âllâh-û Teâlâ ile "Eğer fazlından bize ihsan ederse, mutlaka sadaka ve zekâtını vereceğiz ve elbette biz salihlerden olacağız" diye Âllâh'a ahdetmişlerdi.

فَلَمَّا أَتَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ-76

Vakta ki Âllâh-û Teâlâ fazlından (servet) ihsan edince, cimrilik edip Hakkullah'ı vermekten yüz çevirdiler. Onlar sözlerinden dön-düler.

فَاعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ -77
وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ

Âllâh-û Teâlâ'ya verdikleri sözden döndüklerinden ve yalan söylediklerinden dolayı Âllâh-û Teâlâ, kendisiyle karşılaşacakları güne kadar, onların kalbine nifak (ikiyüzlülük) soktu. (Kıyamete kadar bu hastalıktan kurtulamayacaklardır.)

Bu ayet-i kerime, Sa'lebe bin Hâtıp hakkında nazil olmuştur. Sa'lebe bir gün Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem efendimize gelerek "Ya Rasûlûllah! Âllâh'a duâ et de bana servet versin" demişti. Fahr-ı Kâinat; "Şükrü ödenen az mal, şükrünü ödeyemeyeceğin çok maldan hayırlıdır" buyurdu. Aradan bir müddet geçti, Sa'lebe tekrar huzur-u saâdete geldi. "Ya Rasûlûllah! Seni hakla gönderen Âllâh-û Teâlâ'ya yemin ederim ki eğer bana servet verirse, her hak sahibine mutlaka hakkını veririm" dedi. Bunun üzerine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem duâ etti. Sa'lebe koyun edindi, az zamanda koyunları o kadar çoğaldı ki Medine'ye sığmaz bir hale geldi. Vadiye indi fakat cemaat ve hatta Cuma'yı bile terk etti, ortada görünmemeye başladı. Rasûlûllah bir gün kendisini sordu: "Servetinin pek çoğaldığını, vadiye indiğini" söylediler. "Vay Sa'lebe'ye!" buyurdu.

Vakti geldi, Rasûl-û Ekrem halkın zekâtlarını toplamak üzere iki memur tayin etti. Bilâ istisna herkes malının zekâtını, bu memurlara teslim etti. Bu memurlar, Sa'lebe'ye de uğradılar ve malının zekâtını istediler. Fakat Sa'lebe "sizin bu istediğiniz cizyeden başka bir şey değil yahut onun kardeşi. Hele siz şimdi gidin de ben bir düşüneyim" dedi.

Vakta ki kendi hakkında ayet-i kerime nazil olduğunu işitti.

Hemen Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem'e koştı. Zekâtını vermek istedi fakat Rasûlûllah kabul etmedi. "Âllâh, beni senin zekâtını kabulden men etti" buyurdu.

Bu hal karşısında Sa'lebe başına toprak döküp çok ağladı. Rasûlûllah da "Bu, senin amelindir. Niçin emrime itâat etmedin?" buyurdu.

Efendimizin vefatından sonra, zekâtını Ebû Bekir Radiyâllâhû Anh'a, hilafeti sırasında da Ömer Radiyâllâhû Anh'a vermek istedi. Onlar da kabul etmedi. Nihayet sefaletle düşerek Osman Radiyâl-lâhû Anh zamanında öldü.

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ -78

O münaфіklar bilmezler mi ki Âllâh-û Teâlâ, onların sırlarını (kalplerindeki nifak) ve aralarında söyleştikleri sözleri, (zekâtı cizye diye adlandırdıklarını) bilir. Âllâh-û Azimüşşan bütün gayıpları, (gizli şeyleri) çok iyi bilendir. (O'na bir şey gizli kalmaz.)

الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ -79

O münaфіklar ki sadakalarda, farz olan zekâtta fazla olarak gönülleri ile teberruda bulunanları bir türlü ve güçlerinin yetebildiğinden başkasını bulamayanları bir türlü, tâ'yip ve istihzâ ederler. Âllâh-û Teâlâ da onları maskaraya çevirir. Onlar için elim bir azap vardır.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem Efendimiz, ashabını sadaka vermeye teşvik buyurmuştu. Abdurrahman bin Avf Radiyâllâhû Anh dört bin dirhem getirerek, "sekiz bin dirhemim vardı, işte yarısını getirip Rabbim CelleCelâlûhe ikraz ettim. Yarısını

da aileme alıkoydum” dedi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, “Âllâh-û Teâlâ gerek verdiğine ve gerekse alıkoyduğuna bereket versin” diye duâ etti. Ve bilâhare serveti o kadar bereketlendi, o kadar çoğaldı ki vefatında, yalnız dördüncü zevcesinin sekizde bir hissesine seksen bin dirhem isabet etmişti.

Âsım bin Adiy de yüz vesk hurma tasadduk etmişti.

Kezâ Ebû Ukayl-il Ensari, bir sa’ hurma getirmiş. “Bu gece bir zatın hurmalığına su saldım. Mukabilinde iki sa’ hurma aldım. Birini aileme alıkoydum, diğerini Rabbime ikraz ettim” demişti. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, bu hurmayı diğer sadakaların üzerine saçtırdı.

Münafıklar, “Abdurrahman ve Âsım sadakalarını sırf riya ve gösteriş için getirdiler. Ebû Ukayl’in bir sa’ından da Âllâh ve Rasûlû gani idi fakat o da kendisi için sadaka veriyor” desinler diye getirdi demişler, istihza etmişlerdi. Bu ayet-i kerime bu sebeple nazil oldu.

اِسْتَغْفِرْ لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ اِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

Münafıkların reisi Abdullah bin Ubeyy, ölüm hastalığına yakalandığı zaman oğlu Abdullah, Rasûlûllah Sallallahû Aleyhivesellem’e gelerek babası için istiğfar etmesini istedi. Abdullah halis bir Müslüman olduğu için, Rasûlûllah onun hatırını kırmadı ve babasının affı için Âllâh’a duâ etti. Bunun üzerine yukarıdaki ayet nazil oldu.

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem. O münafıklar için gerek istiğfar et gerek etme (müsavidir.) Onlar için yetmiş defa istiğfar

etsen, Hak Teâlâ onlara asla mağfiret etmez. Bu mağfiretten mahrumiyetleri, Âllâh-û Teâlâ ve Rasûlünü inkâr etmeleri yüzündendir. Âllâh-û Teâlâ, küfürde temerrüd eden fâsiklara hidayet etmez.

فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ

Rasûl-û Ekrem'e muhalefet etmek için, Tebük gazvesinden geri kalanlar (münafıklar, sefere çıkmayıp) oturmaları ile sevindiler. Mallarıyla, canlarıyla Âllâh yolunda cihad etmeyi çirkin gördüler ve (savaşa çıkmak isteyenlere de) "Bu sıcakta sefere çıkmayın" dediler. Onlara de ki; "Cehennem ateşi daha sıcaktır. (Ona nasıl dayanacaksınız?)" Keşke anlasalardı.

فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Artık kazanmakta olduklarının cezası olarak az gülsünler, çok ağlasınlar.

فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُوكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ

Eğer Âllâh-û Teâlâ, seni onlardan bir gurubun yanına döndürür de (Tebük seferinden Medine'ye döner de başka bir sefere seninle beraber çıkmak) için senden izin isterlerse de ki; "Benimle beraber asla çıkmayacaksınız ve düşmana karşı benimle beraber asla savaşmayacaksınız! Çünkü siz ilk def'a (Tebük seferinden geri kalıp evlerinizde) oturmaya razı oldunuz. Öyle ise geri kalanlarla (kadın ve zayıflarla) beraber oturun.

وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا -
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ

İbni Selül, Ubey ölmüştü. Onun oğlu, Abdullah adında bir zat vardı, Âshab-ı Kiram'dan idi. Tevbe ve istiğfar edip sahabe olduktan sonra, babası kim olursa olsun. "Kıyamette kimin oğludur" demezler, "amelin nedir?" derler. Abdullah Radıyâllâhû Anh, huzur-u saadete gelip "Babam sekarattadır ya Rasûlûllah. Buyur gel duâ et de şirkten kurtulur da iman üzerine ölümle hatime olabilir" diye rica ve niyazda bulundu. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, bahr-i merhamet olduğu için hazır oldu onun namazına gitmeye. Cenaze namazına gitmeye niyet ederken ayet geldi, men etti onu. مَاتَ أَبَدًا Ey Habibim, bu münafıklar öldükleri zaman onların cenaze namazında bulunma. إِنَّهُمْ كَفَرُوا Onların kabrinin yanında da bulunma. بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ Onlar dünyada Âllâh-û Rasûlûllâh'a iman etmemişler ve tevbe de etmemişler, küfür üzerine gitmişler. Ondan sonra Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, değil buna, hiçbir münafığın cenaze namazında hazır bulunmadı. Kâfir ve münafığın cenaze namazına gitmek doğru değil. Çünkü imanı yok ki gitsinler, ne fayda olur? Yâni cenaze namazlarını kılmayın, kabirlerinin yanında da bulunmayın.

وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا -
وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ

وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ Bugün de söyleniyor, belki o zaman-
da da söylenmiştir. Görüyoruz ki bazı münâfıklar zengin, evlatları
ve malı çok. Bazı kâfirler de zengin, malı ve evladı çok. Bunlar,
Âllâh'ı tanımazlar, iman ve ibadet etmezler. Bu nimetleri, Cenâb-ı
Hak bunlara veriyor da ona mukabil Müslümanları görüyoruz da
bir şeyleri yoktur. Bunun hikmeti vardır. Ey Habibim Sallâllâhû
Aleyhivesellem, sizi acayıplandirmesin mal ve evlatları, bir hikme-
te binâendir. Onlara mal ve evladı fazla veriyoruz. Muradımız bun-
ları ebedi cehennemde azaplandırmaktır. Onun için dünyada mal
ve evlat ile meşgul ediyoruz. Vakit bulmasın, dünyanın zahmetini
çeksin, ahirette de iman etmeyip küfür üzerine gitsin. Onlar için
istidraktır, onun için acayıplenmeyin onlara niçin mal ve evlat ve-
rilmiştir diye. Onların malları ve evladlarının çokluğu, seni acayıp-
lendirip imrendirmesin. **إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ** Âllâh-û Teâlâ'nın iradesi onlar
hakkında, **أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا** o mal ve evlat ile onları azaplandırınsın. **فِي**
الدُّنْيَا Dünyada o malı toplamak için ne sıkıntılar çekiyor. Sonra
muhafaza etmekte ve nihayet hasret olarak dünyadan gidiyor. O
evlatlar da mal içinde büyüdüklerinden asi olarak yetişir, evlatlar-
dan dünyada neler çekiyor. **وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ** Çıkar onların
ruhu, (nefis demektir) ruhları çıkar kâfir olarak.

Âllâh-û Teâlâ, bunlar yüzünden onları dünyada azaba uğrat-
mayı ve canlarının, kâfir oldukları halde çıkmasını istiyor.

وَإِذَا أَنْزَلْتُ سُورَةً أَنْ آمِنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ أُولُوا
الطَّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ

وَإِذَا أَنْزَلْتُ سُورَةً Ne zaman Âllâh-û Teâlâyı iman edin ve Rasûl-

lûyle birlikte cihada gidin, diye bir sûre nazil olsa. **أَنْ أَمِنُوا بِاللَّهِ** Ey Mü'minler, Âllâh'a ve Rasûlûllah'a iman ediniz ve onunla beraber cihada gidiniz, cihada müteallik ayet nazil olduğunda. **إِذْ تَأْتِيكَ الْغُلَامَةُ** İzin almaya gelir zengin olanlar, **وَقَالُوا دَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ** sana derler o münafıklar. "Ya Rasûlûllah, bizi bırak da şehirde (özürleri yüzünden) oturanlarla beraber olalım" dediler.

رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ-87

رَضُوا Bunlar razı olurlar, bu kuvvet vus'atiyle servetiyle beraber, **بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ** geride kalanlarla beraber (çocuklar, kadınlarla beraber kalmaya razı olurlar, bu nedendir?) **وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ** Onların kalbine Âllâh-û Teâlâ, küfr ile dalalet ile hatmetmiştir. Arzu istek olmadıktan sonra vücudun bir kıymeti kalmıyor ki. **فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ** Onlar bilmezler ki İslamiyet'te ne kadar hayır var, cihad da olan hikmet ve gayeyi onlar anlayamazlar. Kalpleri dalâlet ile hatmolmuş, bir muharebe oldu mu, geri kalmak için türlü bahaneler ileri sürerler.

لَكِنَّ الرُّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ-88

لَكِنَّ الرُّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ Rasûl-û Ekrem'e iman eden, onunla beraber olan, emrine imtisal eden kimseler ise **جَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ** kendi malları ve canlarıyla cihad ettiler. İşte dünya ve ahiret hayratı bunlardır. **وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ** Maksadına, umduklarına nail olanlar da bunlardır.

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ -89
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا اللَّهُ onlara, Âllâh ihzar etmiştir لَهُمْ onlara, ağaçları altından ır-
maklar akan cennetler hazırlamıştır. خَالِدِينَ فِيهَا Ebedi kalacaklar
orada. ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ İşte en büyük fevz (sââdet) budur. Ey
Mü'minler, düşününüz ne büyük nimettir.

وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ -90
وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ Şimdiye kadar şehirde olan münafıklardı. Bir de
sahrada yâni Arabi bedeviler. Dağlarda yaşıyor, göçebe halinde
ömrü şekavetle geçiyor, tahsil, âdap ve erkân görmemişler. Arap
ise şehirde yaşıyor, tahsil, terbiye, ilim sahibi olanlardır.

وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ Bedevilerden (gazaya gitmemek için)
özür beyan edenler, kendilerine izin verilsin diye geldiler. وَرَسُولَهُ
Âllâh-û Teâlâ ve Rasûlüne yalan söyleyenler
de oturup kaldılar. سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ Tehdidât-ı
Îlâhiye'dir o münafıklara, o bedevi Araplara. Âllâh'tan azab-ı elim
yetiyecektir.

Şimdi müstesna olanlar, evvelki ayetlerde, muharebe oldu-
ğunda büyük-küçük, yayan-atlı-develi hepsi gitsinler emredildi.
Burada ise müstesnaları emrediyor.

لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا -91

يُنْفِقُونَ حَرَجَ إِذَا تَصَحُّوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ Zayıflara günah yoktur. Bunlar da ihtiyarlar, kadınlar ve çocuklar. وَلَا عَلَى الْمَرْضَى Hasta olanlar, gözleri görmiyenler, topal olanlar, لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ ne cihada gidecek hayvanı, silahı ne de nafakası olmayanlar müracaat ediyor. İştirak edemiyor, bunlar için حَرَج günah yoktur. Bu gibiler oturup kaldıktan sonra, gidenleri zemmetmeyecek, iman ve taatten bahsedecek, o zaman Âllâh CelleCelâlûhû af eder onları. إِذَا تَصَحُّوا لِلَّهِ Zira iyilik edenlerin aleyhine (kınanmasına) bir yol yoktur. مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ Muhsin olanlara hiçbir i'tab ve muâhaze yolu yoktur. وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû, mübalağa ile mağfiret edicidir tevbe edenlere. **Rahimün** merhamet sahibidir, meydan fırsat imkân verir tevbe etmek için.

Hasta, zayıf ve fakirler memleketlerinde kaldıklarında fitneye meydan vermez, yalan haberler yaymaz, savaşa katılan mücahitlerin ailelerine yardımcı olur ve güzel amel işlerlerse, savaşa katılmadıklarından ötürü onlara bir günah yoktur. Ancak bunların savaşa katılmalarının yasak olduğuna dair herhangi bir emir de yoktur. Bu sınıflardan biri, geri hizmetlerde çalışmak üzere ve orduya yük olmamak şartı ile savaşa katılabilirler.

Yedi kişi vardı, gelip Rasûl-û Ekrem'e müracaat ettiler.

Biz harbe gitmek istiyoruz, dediler. Fakat yiyecek, giyecek ve binek bulamamışlardı. Bu ayet-i kerime onlar hakkındadır.

وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ -92
تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَرْثًا إِلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ

Kendilerini bindirip sevk etmen için sana geldiklerinde, sizi bindirecek bir binek bulamıyorum deyince, cihad uğruna harcayacak bir şey bulamadıklarından dolayı, تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ, üzüntüden gözleri yaş dökerek dönen kimselere مَا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ cihadda nafaka ve bineği bulamadıklarından dolayı göz yaşları döktüler de arkayı çevirdiler, onlar için hiçbir günah ve it'ab yoktur.

İzin almanın hata ve günahı kimedir?

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ أَغْنِيَاءُ رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا -93
مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Günah, hata, izin istemek, it'ab ve muahezeye yol. Ancak zengin oldukları halde senden izin isteyenleredir. عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ Senden izin isterler geri kalsınlar diye. Hâlbuki وَهُمْ أَغْنِيَاءُ zengindir, hayvan bineği, silahı ve yiyeceği de var. Fakat bunlar olduğu halde رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ razıdırlar, imanın noksanlığından dolayı razıdırlar, geride kalanlarla birlikte oturmayı istiyorlar. İşte hata bunlara olur. وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ Artık onlar, gazaya çıkmanın sevabını ve geri kalmanın ikabını bilmez oldular.

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ -94

نَبَأَنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

(Tebük'ten Medine'ye) döndü-
günüz zaman, münafıklar size özür beyan edecekler, gitmeden önce özür beyan ettiler. Rasûl-û Ekrem'i görmeden gitmeyenler, onlar da gelip özür beyan edecekler. Fakat özürleri şayan-ı kabul değil. قُلْ Onlara söyle; لَا تَعْتَذِرُوا özür beyan etmeyin, size asla inanmayız. لَنْ نُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَأْنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ Biz, sizin özürlerinize inanmıyoruz çünkü Âllâh CelleCelâlûhû, sizin ahvalinizi bize bildirmiştir. وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ Biz kusurlarınızı yüzünüze vurmasak bile, lâkin Âllâh CelleCelâlûhû, amelinizin müteallıkı olan halinizi görecektir. Yâni tevbenizde kalacak mı yoksa kıracak mısınız, ne yapacağınızı Cenâb-ı Hak gösterecek bize. وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ Dünyadaki hal ile kalmazsınız, nihayet ahirette kabirden çıkarken Hâlik-i Kâinat'a gayb-i şهادeti, görülen ve görülme-yen ahvali bilen Âllâh'ın huzuruna gideceksiniz. فَيُنَبِّئُكُم Yapmış olduğunuz bu amellerinizin mukabilini size gösterecektir. O size bütün yaptıklarınızı haber verecektir.

سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَتُعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ 95-
إِنَّهُمْ رِجْسٌ وَمَا فِيهِمْ جَزَاءٌ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ Yine tekittir. Âllâh CelleCelâlûhû, Habibine vaktinden evvel bildiriyor. (Seferden) onların yanına döndüğünüz zaman, size kendilerinden (onları cezalandırmaktan) vazgeçmeniz için Âllâh-û Teâlâ'ya yemin edeceklerdir. إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَتُعْرِضُوا

عَنْهُمْ^ط Tebük'ten, Medine'ye döndüğünüz zaman yemin içecekler. Bu yeminlerden gayeleri, Âllâh'ın rızası değil. İşte o zaman onlardan yüz çevirin çünkü onlar murdardır. فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ^ط Zira onlar (it'abla ıslahı kabil olmayan) murdarlardır. إِنَّهُمْ رِجْسٌ Batını pistir, imanları yoktur. Pis olan tevbe ile temiz olmaz, onları hallerine bırak. وَمَأْوِيَهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ onların me'vası cehennemdir. Sen, onlara ceza verme, cehennem cezası yeter onlara.

يَخْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ 96

يَخْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ Onlardan razı olmanız için yemin ediyorlar. Siz, onlardan razı olsanız da ne faydası var. Sizin rızanız, Âllâh-û Teâlâ'nın rızasını istilzam etmez. فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ Eğer faa raza siz razı olsanız bile, الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ Âllâh-û Teâlâ fâsıklardan razı olmaz.

Onlar sizi aldatsalar bile, Âllâh'ı aldatamazlar. Onların ne olduğunu Âllâh çok iyi bilir. Dolayısıyla da O, öyle yalancı fâsıklar topluluğundan razı olmaz. Âllâh'ın razı olmadığı bir kimseye razı olmak, sizin için iyi bir hal değildir.

الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ 97

الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا Arabiler-bedevilerin küfr-ü nifakı, şehirli olanların küfr-ü nifakından çok olur. Niçin ziyâde olur? Arabi olanlar ehl-i ilimle bulunmamışlar, tabiatları galizdir. Temiz insanlarla

oturup kalkmamışlar, iyileri görmemiş, Kur'an'ı işitmemişler, on-
ların küfr-ü nifakı daha şedittir şehirli olanlardan. وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا
Âllâh-û Teâlâ'nın inzal ettiği hudutları bilmiyorlar. Hâlik-i Kâinat'ın, Rasulüne gönderdiği Ahkâm-ı İlâhiye'yi bilmiyorlar. Binâenaleyh onların küfr-ü şiddeti daha ziyâde
olur. Âllâh-û Teâlâ âlimdir, mahlûkatının ahvalini bilir. Hakimdir, her şeyi yerli yerince halk etmiştir.

98- وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُّ بِكُمُ الدَّوَائِرَ عَلَيْهِمْ
دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Arabi- Bedevilerin bazıları, münafık olan bir kısmı
var ki o kimseler var ki, bir kısım da böyle. Âllâh-û Teâlâ'nın taatına sarf ve tasadduk ettiği şeyi, cereme ve
ziyan sayar. (Zira onu, korku ve riya ile sarf eder ve bundan bir
ecir ve sevap ümit etmez.) وَيَتَرَبَّصُّ بِكُمُ الدَّوَائِرَ İntizar ediyorlar
devrin değişmesini. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in
vefatını, müşriklerin muzafferiyeti gibi, size musibetler gelmesini
bekler.

Bu cümle itiraz ve bedduadır. O kötü bela
kendi başlarına gelmiştir. Âllâh CelleCelâlûhû, on-
ların sözlerini işitiyor. (Belaların kimin başına geleceğini) çok iyi
bilendir.

99- وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبَاتٍ
عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ أَلَّا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ سَيُدْخِلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ
إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبَاتٍ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۚ

Allah'a, Rasûlullah'a, Kur'an'a iman eden Arabi Bedeviler de var. İttihaz eder, sever infak ettiği şeyi. Âllâh-û Teâlâ'nın indinde yakınlığa ve tekarrube vesile addeder. Âllâh'a yakınlık demek, Âllâh'ın rızasına tekarrub yakınlıktır. Rasûl-û Ekrem'in duâ ve istiğfarına sebep ve vesile sayar. **أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ** Agâh olunuz ki onların bu niyetleri sağlamdır. O harcadıkları mal, Âllâh katında onlar için yakınlıktır. **سَيَذْخُلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ** Âllâh-û Teâlâ, onları rahmetine (cennetine) idhal edecektir. **إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ** Âllâh CelleCelâluhû, mübalağa ile ehl-i taata mağfiret edicidir ve merhamet edicidir.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, tasadduk edenler için duâ ve istiğfar ederlerdi. Bu itibarla sadaka verilen kimselerin, sadakayı aldıkları vakit tasadduk edene duâ etmeleri sünnettir.

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ۖ أُولَٰئِكَ الْمُقَدَّمُونَ ۖ وَالَّذِينَ تَبِعُوا ۖ وَكَانُوا صِدْقًا ۖ

100- **يَا خَسَنَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ۚ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۖ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ**

Sabikûn kimdir? Demişler ki ilk evvel-İslam dinine girme hususunda öne geçen, ilk muhacirler ve ensar ile onlara güzellikte tâbi olanlar. Sabikundan olanlar, ilk evvel Mekkeyi Mükerreme'de iman edenler, sonra ehl-i Bedir ve Uhud ehli ile Mekke'nin fethinden evvel iman edenler. **وَالَّذِينَ تَبِعُوا ۖ** Sonra onlara tâbi olanlar, kıyamete kadar ülema, evliya, salih olan kimseler ki onları seven, onların yolundan giden amel sahibi kimselerdir. **رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ** Âllâh onlardan

razıdır, taatını kabul eder. وَرَضُوا عَنْهُ Onlar da Âllâh'tan razı olur çünkü Âllâh'ın onlara verdiği in'amları o kadar çok oluyor ki razı oluyorlar.

Âllâh Celle-Celâlûhû bunlara izhar etmiştir cennetleri, ağaçların altından ırmaklar akan cennetler hazırladı, orada ebedi olarak kalırlar. ذَٰلِكَ İşte, en büyük fevz (saadet) budur.

101- وَمِمَّنْ حَوْلَكُم مِّنَ الْأَعْرَابِ مُنَافِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُّوا عَلَىٰ
النِّفَاقِ لَا تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ مَّرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَىٰ
عَذَابٍ عَظِيمٍ

Çevrenizde Bedevi Araplardan ve Medine halkından bir takım münafıklar var ki أَهْلِ الْمَدِينَةِ Medine çevresindeki bu Arabiler; Cüheyne, Müzeyne, Eşca, Elsem ve Gıfâr kabileleriydi. نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ Sَنُعَذِّبُهُمْ مَّرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ Ey Habibim, sen onları bilmezsin, onları biz biliriz. Onları kat kat azaplandırırız, (dünyada rezalet ve katil bu ikisinden biri ile beraber kabir azabıyla) iki kere azaba uğratacağız. Sonra da daha büyük bir azaba itilecekler, reddoo lunacaklardır.

102- وَأَخْرُوجُوا يُذَوِّبُهُمْ حَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرُ سَيِّئًا عَسَىٰ اللَّهُ
أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

وَأَخْرُوجُوا يُذَوِّبُهُمْ Tebük Gazasından bir kısım geri kalan-

lar, günahlarını itiraf ettiler. خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا Kusurunu itiraf ettiler, tevbe ettiler (geri kalmalarına aslı olmayan özürlerle itiraz etmediler.) عَسَى اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ Olur ki Âllâh-û Teâlâ, tevbelerini kabul eder. إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ Zira Âllâh-û Azimüşşan Gafur'dur, Rahim'dir.

Tebük gazasından gelen bir gurup, hatalarını anlayıp pişman olduktan sonra, kendilerini camiinin direklerine bağladılar ve Âl-lâh'ın Rasûlü çözmedikçe, kendilerini çözmeyeceğine yemin ettiler. Rasûlullah Sallâllâhû Aleyhivesellem, seferden döndükten sonra onların durumunu öğrenince buyurdu ki; "Haklarında emir alıncaya kadar, ben de onları çözmeyeceğime yemin ederim." Sonra bu ayet nazil olunca onları çözdü.

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ-103
صَلَوَتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً Onların mallarından sadaka (ve zekât) al ki bununla onları (günahlardan) temizleyesin. تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ Günahtan veya mal sevgisinden temizleyesin, hatalardan temizletirsin. بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ Ve onlara duâ et çünkü senin duân onlar için sükûnettir, (onların ızdıraplarını yatıştır.) إِنَّ صَلَوَتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ Duân onlara bir sükun ve itminandır. وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ Âllâh-û Azîmüşşan Semi'dir, Alim'dir. (Onların itiraflarını işitir ve nedametlerini bilir.)

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ-104
اللَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ Bilmiyorlar mı ki Âll-

lâh-û Teâlâ, tevbeyi kabul eder. Yeter ki tevbe, halis niyetle olsun. Kulundan tevbeyi kabul eder, eğer doğru ise وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ ve sadakalarını (bedelini vermek üzere) alır. وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ Âllâh CelleCelâlûhû, kulunun mübalağa ile tevbesini kabul eder, kuluna rahmet edici, rahmet sahibidir.

105- وَقُلْ اْعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Bu ayet-i kerime hem vaid ve hem de vaaddır. Mü'minlere iltifat, kâfirlere de gayet şiddettir. Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, insanlara söyle. İstediklerinizi yapın yâni ruhsat var demek değildir. Âllâh CelleCelâlûhû ve Rasûlü ve Mü'minler amelinizi göreceklidir. Eğer hayır ise mükâafatını ve eğer şer ise cezâ ve azabını gösterir. Âllâh, وَالْمُؤْمِنُونَ Rasûlullah ve Mü'minler haşırde sizin amelinizi görürler. وَسَتُرَدُّونَ Şehadet; görmek, gayb; gayıp olan. Âlâh-û Teâlâ'da hiçbir gayp yoktur, her şeye şahittir, görür, bilir. فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ yünebbiûkûm yâni yûcazikûm. Cezâlandırır sizi, sizin yaptığınız ameller karşılığında.

106- وَأَخْرُوجُونَ مُرْجُونَ لِمَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِهِمْ وَأَمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

(Gazaya gitmeyenlerden) diğer bir kısım da Âllâh-û Teâlâ'nın haklarındaki emrine geri bırakılmışlardır. اللَّهُ إِمَّا يَفْعَلُ اللَّهُ بِهِمْ وَأَمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ Âllâh-û Teâlâ, onları ya (nifaklarında ısrar ederlerse) azaba uğratarır veya (tevbe ederlerse) tevbelerini kabul

buyurur. **وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ** Âllâh CelleCelâlûhû âlimdir, mahlûkatın halini bilir. Hakim'dir, her şeyi yerli yerine halk etmiştir.

Âllâh-û Teâlâ savaştan geri kalanları üç guruba ayırdı.

1- Münafıklığı kendilerine huy edinen maharetli münafıklar.

2- Günahlarını itiraf ettikten sonra tevbe edip üzüntülerini açıklayan ve bu uğurda mallarını fedâ edenler

3- Ne itiraf ve ne de tevbe edenlerdir ki bunlar hakkında 118. Ayet-i kerime nazil olmuştur.

Medineyi Münevvere'de, İslam'dan önce Ebû Âmir adında birisi, hristiyan papazı olmuş ve Rasûlûllah'ın peygamberliğine hased ederek, Uhud ve Huneyn'de O'na karşı savaşmıştı. Müşriklerin mağlubiyeti üzerine ümit keserek Şam'a kaçtı. Oradan münafıklara, "Elinizden geldiği kadar silahlanın, hazırlanın ve benim için bir mabed yapın. Ben Rum Kayserine gidiyorum, oradan büyük bir ordu ile gelip Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem ve arkadaşlarını sürüp çıkaracağım" diye haber gönderdi. Münafıklar da Kuba Mescidi'nin cemâatini bölmek, Mü'minler arasına nifak sokmak ve adı geçen papaza bir mabed hazırlamak maksadıyla bir mescid yaptılar. Rasûlûllah Tebük seferinden dönünce, yaptıkları mescidde namaz kılması için O'nu davet ettiler. Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem, daveti kabul edip gitmeye hazırlanırken ayet nazil oldu.

107- **وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ
وَارْضَادًا لِّمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِفْنَ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا
الْحُسْنَ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ**

Hülâsası bu münafıklar, bir cami

ittihaz etmişler, maksatları Müslümanlara zarar ve küfrü takviyedir, Müslümanları tefrik etmektir, وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَارْصَادًا kâfirler için irşad yeridir. Ey Habibim, İslamiyet üzerine bina edilmiş olan camide bulunmak sana layıktır, küfür üzerine bina edilen cami sana layık değildir. Ömer Radıyâllâhû Anh 80.000 cami yaptı fakat hiçbir kiliseyi camiye çevirmedi. Müslümanların, zimmilerle olan şartlarından birisi budur ki kilise tamir edilmeyecek, kendi kendine harap olmaya terk edilecek.

Münafıkların bir kısmı da bu. Zâhirde bir cami ittihaz ettiler hâlbuki ضَرَارًا zararlıdır Müslümanlara. Zararı istiyorlar, وَكُفْرًا küfrü takviye içindir, وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ Mü'minlerin arasını tefrik etmek içindir. لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ Âllâh'a Rasûlûllah'a düşmanlık yapanlara bir irşad yeri, bir pusu kurma yeri, tuzak yeri kurmak için. Ey Habibim, bunlar gelir sana yemin içerler, yeminleri de budur. مِنْ قَبْلُ وَلَيَخْلِفَنَّ Bizim bu camiden maksadımız ancak iyilik olup başka bir şey değildir. Yağmur ve sıcak zamanlarda Mescid-i Nebi'ye gidemeyenler için, burada namaz kılsınlar, bu idi. Bunlar böyle yemin ediyorlar. وَاللَّهُ يَشْهَدُ Âllâh CelleCelâlûhû şehadet eder ki onlar kâziptirler bu iddialarında. Maksatları, küfrü takviye ve Müslümanlara zarar vermektir.

لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لِمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ-108
تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ

Ey Habibim, o mescid-i dırarın içinde asla namaz kılma. لِمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ Bir cami ki takva üzerine yâni

İslamiyet üzerine tesis edilmişse, **مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ** ilk günde takva üzerine kurulan tesis edilen (Kuba Mescidi) içinde namaz kılmak elbette daha lâyıktır. **أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ** İçinde namaz kılmak elbette daha doğrudur. **فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا** Orada (masiyetler ve fena huylardan) pak olmayı seven ricâl vardır. **وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ** Âllâh-û Teâlâ temizlenenleri sever.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Zübeyr ibnil Avvam ile Ali ibni Ebi Talip'i gönderdi, o cami ki mescid-i dırarı yıktılar.

أَفَمَنْ آسَسَ بُنْيَانَهُ عَلَى تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ آسَسَ 109-
بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شَفَا جُرْفٍ هَارٍ فَأَنْهَارُ بِهِ فِي نَارٍ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

أَفَمَنْ آسَسَ بُنْيَانَهُ Bir kimse binayı dinini, dininin binası ki namazlarını tesis ederse, **عَلَى تَقْوَىٰ** Takvayı İlâhi üzerine tesis ederse, **مِنْ اللَّهِ** Âllâh'a karşı ve **وَرِضْوَانٍ** Rızayı İlâhi üzerine. O mu **خَيْرٌ** hayırdır? **أَمْ مَنْ آسَسَ بُنْيَانَهُ** Yahut bir kimse tesis eder binasını. **عَلَى شَفَا جُرْفٍ هَارٍ** Şefa; taraf. Cüruf; dere. Sel getirir de derenin altını götürür üstü kalır. **فَأَنْهَارُ بِهِ فِي نَارٍ جَهَنَّمَ** Yoksa binasını, yıkılmaya yüz tutmuş bir yarın kenarına kurup da onunla birlikte cehennem ateşine yuvarlanan kimse mi? **وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ** Âllâh-û Teâlâ, nefislerine (küfür ve nifakta) zulmedenlere hidayet etmez.

Dininizi şek ve şüphe üzerine bina etmeyiniz. Kalbinize giren şek ve şüphe şeyleri izale etmek için, lâzım gelen kitaplara ve zatlara müracaat ediniz. Din-i İslam, şek ve şüphe üzerine bina edilmez. Ve İslam Dini, o kadar muhkemdir ki demirden yapılmış kal'alardan daha muhkemdir. Sualleri, cevapları hepsi mevcuttur.

Kalbinize şek ve şüphe geldiğinde ehline sorun öğrenin, inancınızı tahkim ediniz. Bu mescid-i dırar da çürük bozuk olanlardandır. Âl-lâh CelleCelâlûhû nefesine zulmeden, küfür inkâr edenleri hidayete getirmez.

لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ-110
عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Onların kurdukları binâ, kalplerinde daima bir şek ve nifaka sebep olacaktır. (Ölüp de) kalpleri parçalanıncaya kadar, yüreklerinde devamlı olarak bir kuşku (ve nifak) olacaktır. Böyle, bu gibi kimseler, Ahkâm-ı İlâhiye'yi düşünmeden yaptığı şey, âmaller, onların kalplerinde daima şek ve şüphe olur. Meğer onların kalpleri kat olur da kesilir yâni. Ölüm gelir de ancak o zaman şek şüphe sona erer. Âllâh-û Teâlâ âlimdir, niyetlerini bilir. Tesis ettikleri binat yı da ne niyetle yaptıklarını bilir. Hikmet sahibidir, her şeyi yerli yerinde yapar halk eder.

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ-111
يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَغَدَاً عَلَيْهِ حَقٌّ فِي
التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا
بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Muhakkak Âllâh CelleCelâlûhû satın almıştır مِنْ اشْتَرَىٰ Mü'minlerden, malları ve nefislerini satın almıştır بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ cennet mukabilinde. Hâlik-i Kâinat bilâ teş-

bihi cennetini eline almış. Ey Müslümanlar, işte bu cenneti, size malınıza ve nefsinize karşı veriyorum. Benim Emr-i İlâhim yolunda malınızı ve nefsinizi feda ederseniz size cennetimi satıyorum. Ne saadettir bir kimseye ki bu iştirak, satın almada bulunsun. Cenâb-ı Hak'ka, muvakkad olan bu mal ve vücudu versin de ebedi olan cennet nimetleri alsın. **يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ** Âllâh yolunda, Âllâh için muharebeye iştirak eder. Mal için değildir, rütbe için değildir, şöhare için değildir. Ancak İlây-ı Kelimetullah içindir, Fi Sebilillah'tır. Âllâh'ın kelimesi nedir? Lâ İlâhe İllâllâh'tır. Lâ İlâhe İllâllâh'ın âli ve yüce olması için malınızı-nefsini feda edenlere, Cenâb-ı Hak müşteri çıkıyor. Satın alır nefsinizi, cennete mukâbil olarak. **فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ** Onlar muharebeye iştirak eder, Âllâh için öldürür ve sone ra da şehit olur. Bu Va'd-i İlâhi, bu gibi fisebilillah olarak iştirak edenlere Va'd-i İlâhi var. **وَعْدًا عَلَيْهِ حَقٌّ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ** Âllâh-û Azîmüşşan yalnız Kur'an'da değil, Tevrat-ı İncil-i Zebur'da da Kütüb-ü Semaviye'de de yâni bilcümle peygamberler de buna şahittir. Bütün kitaplarda da bunu beyan buyurmuştur. Her kim ki İlây-ı Kelimetullah için canını malını feda ederse, o kulumun canını ve malını cennet mukabilinde satın alırım buyuruyor. Bu Va'd-i İlâhi hak'tır. Bunun hak olduğuna dair, bütün peygamberler şahit ve Tevrat-ı İncil-i ve Kur'an'da da beyan buyurulmuştur. **وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ** Kimdir ki Âllâh'tan ziyâde ahbine vefa eden, kim olabilir? Hâlik-i Kâinat'ın ahdinde, va'dinde hiçbir sührette şek ve şüphe yoktur. Ey bu yolda mal ve canını feda eden Mü'minler, **فَاسْتَبَشِّرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ** müjdeler olsun size. Bu alışverişiniz ki mal ve canınızı, cennet mukabili satmışsınız. Sevinin, ferahlanın çünkü bu büyük bir nimettir elinizde. **وَذَلِكَ** Bu

alışveriş, **هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ** fevz-i azimdir sizin için. Bundan daha büyük nimet yok.

Mekke'de, Akabe Biatı sırasında Ensar'dan 70 kişi, Rasûlûl-lah'a bi'at ederlerken içlerinden Abdullah bin Ravâha, "Ya Rasûlûl-lah, Rabbin ve senin için şartların nedir?" demişti. Rasûlûllah buyurdu ki; "Rabbim için şartım O'na ibadet etmeniz, O'na hiçbir eş tutmamanızdır. Kendi hakkımdaki şartım da canlarınızı ve mallarınızı nasıl müdafaa ediyorsanız, beni de öyle savunmanızdır." Tekrar soruldu. "Böyle yaparsak bize ne vardır?" Rasûlûllah, "Cennet vardır" diye cevap verdi. Onlar da "Ne kârlı alışveriş! Bundan ne döneriz ne de dönülmesini isteriz" dediler. İşte yukarıdaki ayet-i kerime bunlar hakkında nazil olmuştur.

Bu alış-verişe çıkan, talip olanlar kimlerdir? Bu alış-verişe kimler çıkamaz?

112- **التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ**
الْأَمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ
وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

التَّائِبُونَ Şirk ve nifaktan tevbe edenler, **الْعَابِدُونَ** hâlis Âllâh için ibadet edenler, **الْحَامِدُونَ** her hal üzerine hamd-ü sena edenler. En büyük nimeti, İslam'dır. Ona hamdeder ve yine başka haller üzerine hamd-ü sena edenler. **السَّائِحُونَ** Hazerde ve seferde orucuna devam edenler, **الرَّاكِعُونَ** namazına devam eden rukûa gidena ler, **السَّاجِدُونَ** secdeye devam edenler. Rukû ve secde namazın en kıymetli yerleri olduğundan onları beyan ediyor. **الْأَمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ** Emr-i İlâhiyi halka bildirirler, iyiliği imanı taatı söylerler, münker olan şirk ve maâsiyi halktan men ederler. **وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ**

وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ Âllâh-û Teâlâ'nın tahdit ettiği hudutları muhafaza ederler. Bu ayet-i kerimede dokuz sıfat beyan edilmiş. Altısı Âllâh'a aittir, ikisi Mü'minlere aittir, birisi de umumdur. Hudud-u İlâhiyi muhafaza eder. Âllâh-û Teâlâ'nın insanlara tahdid ettiği hudutları muhafaza etmek. Takvanın asıl mânâsı da budur. وَيَسِّرِ الْمُؤْمِنِينَ Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, bu sıfatlarla muttasıf olan Mü'minleri tebşir et.

Ayette geçen **"es-sâihün"** oruç tutanlar olduğu gibi, cihad edenler ve yeryüzünde Âllâh'ın kudretini, güzel eserlerini ve ibret alınacak şeyleri görmek, bilgi kazanmak veya gönlünce ibadet ve taatını yapabilmek için seyahat edenler mânâsına da ifade edilmektedir.

113- مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

Âshab-ı Kiram'ın bazıları, küfür üzerine vefat eden cedleri için duâ ediyorlardı. Hâlbuki bir kimse inkâr, küfür üzerine gittikten sonra duâ edilmez ve o mevtaya faydası da olmaz. Küfürde olana nasıl duâ edeceğiz? Ya Rabbi, küfürde olan bu kişiye iman nasip et, onu iman ile şereflendir şeklinde olması gerekir. Küfürde olan kişi için; "Âllâh razı olsun, af eylesin" şeklinde duâ olmaz çünkü küfürdedir. İman ettikten sonra bu ve benzeri duâlar yapılabilir. Hele, küfür üzerine ölüp gitmiş bir kimse için hayır duâ yapılması doğru olmadığı gibi, bu duâ Nezd-i İlâhi'de kabule karın de olmuyor.

Burada tefsirde diyor ki bazı yerlerde de işitiliyor. Güyâ Rasûlûl-lah Sallâllâhû Aleyhivesellem, amcası için duâ etmiş, bu yanlıştır.

Çünkü amcası Ebû Talip, Mekke’de vefat etti, ayet-i kerime ise Medine’de nazil olmuştur. Medine’de nazil olan ayet, Mekke’de sebep-i nüzul olmuyor. Âşhab-ı Kiram’ın çokları, abâ-i ecdadının halini düşünerek duâ ederlerdi. Onun için, Cenâb-ı Âllâh’tan nehiy geldi.

Onun için buyuruyor ki; مَا كَانَ Yoktur, sahih değildir, caiz değildir, اَنْ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا peygambere de, iman eden Mü’minlere de وَلَوْ كَانُوا Müşriklere istiğfar etmek câiz değildir. مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ Eğer ki onların akrabaları dahi olsun. لَهُمْ اَنْهُمْ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ Onların ehl-i cehennem olduğu bilinerek zâhir olduktan sonra yâni küfür üzerine gittikten sonra, onlara duâ etmek doğru değildir. Ne ehl-i iman, ne de peygamberler tarafından, bu duâ makbul-ü İlâhi olmadığı için duâ etmek câiz değil.

Buradan bir sual çıkıyor. İbrahim Aleyhisselam, amcası Âzer’e duâ etmiştir. Bu din de İbrahim Aleyhisselam’ın dini üzerinedir. İslamiyet, İbrahim Aleyhisselam’ın dinini olduğu gibi kabet etmiştir. Cenâb-ı Hak, ayet-i kerimede emrediyor. **“vettebi millete İbrahime hanifê”** İbrahim Aleyhisselam’ın dinindeki suhuf, Kur’an-ı Kerim’de mevcuttur. Bizim de ahkâmımızdır. İbrahim Aleyhisselam duâ etmiş ama İbrahim Aleyhisselam’ın bir mazereti var da yapmıştır.

وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ 114-

مَا كَانَ Yoktur İbrahim Aleyhisselam’ın اِسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ istiğfarı Azer’e. (İbrahim Aleyhisselam’ın amcasıdır Âzer, babası

değildir. Babası Taruh'tur. Taruh önce vefat etmiştir. Arap lisanında, bir çocuğun babası evvel vefat ederse ve bu çocuk amcasının yanında yetişirse, o amcaya baba derler. Kur'an'ın lisanında da amcaya, baba denilmiştir.) İbrahim Aleyhisselam'ın, Azer'e yaptığı duâ, Azer küfür üzerine gittiği halde neden yapmıştır? **إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ** Vaktiyle va'detmiş bir mev'ide. Va'dini ifa etmek için yaptı, yoksa af edilmesi niyetiyle değil. Bu durumda, küfürde olan af olmaz. Afiv, ne idi? İbrahim Aleyhisselam, Azer'i imana davet ederdi. Azer hiddet ederdi hatta dayak atmak isterdi. İbrahim Aleyhisselam da eğer ki küçük idi fakat gayet hâlim-i selim olduğu için mukabele etmezdi. Nihayet İbrahim Aleyhisselam'a, Âzer böyle davet ettiğinden dolayı, "seni taşlarım, taşlarla ezerim seni" deyince, İbrahim Aleyhisselam da "ben de sana duâ edeceğim" dedi. İbrahim Aleyhisselam, fenaliğe karşı iyilikle mukabele ediyor. Nemrud, onu ateşe attığı halde Nemrud'a beddûa etmedi. Beddûa etseydi, tabi hakkını bulurdu.

Amcası Âzer böyle zulümler yaptığı halde, İbrahim Aleyhisselam "Ben, sana Âllâh'tan istiğfarda bulunurum" dedi. Bunu va'dettiği için, peygamberdir va'dinde hulf yok, olmasın diye istiğfar etti, cevabını da aldı. Bir va'din neticesidir, va'detmişti. **فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ** Ne zamanki zâhir oldu ki Âllâh'ın düşmanıdır, küfür üzerine gitmiştir, istiğfarı terk etmiş. **ÂZER'E DUA İSTİĞFAR ETMEKTEN TEBERRİ ETMİŞ, VAZGEÇMİŞ. إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ** İbrahim Aleyhisselam **evvah kesirut teberrae**, âh-û figan edici, çok ağlar ve âh-û figan ederdi. **حَلِيمٌ** Halim idi, eziyete tahammül eder, fenaliğe karşılık iyilik yapardı.

Âşhab-ı Kiram da istiğfar ettiler âbâ-û ecdadına, acaba onlara bir kusur oldu mu? Âşhab-ı Kiram'ın yapmış olduğu duâ ve istiğfarlar, bu ayet-i kerime nazil olmadan önce idi. Âllâh emretmeden evvel vâki olan bir hata, hata sayılmaz. Ne zamanki men edildi, ondan sonra hata oluyor.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَيْهُمْ حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ إِنَّ-115
اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Âllâh CelleCelâlûhû, idlâl etmez bir kavmi, hidayete getirdikten sonra. حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ İttika edeceği şeyi, yapmayacakları şeyi bildirdikten sonra eğer yaparsa, Cenâb-ı Hak azaplandırır. Bildirmeden evvel yapmışsa, o zaman azab-ı müstelzim değildir. Âşhab-ı Kiram, bu Emr-i İlâhiyi bilmezlerdi, bu ayet-i kerime gelmeden evvel. Bilmedikleri için, küfür üzerine gidenlere duâ ederlerdi. Sonradan Âllâh CelleCelâlûhû bildirdi, onlar da vazgeçtiler. Onun için bu hususta bir hata yoktur. Âllâh CelleCelâlûhû her şeye âlimdir. Dalâlete, hidayete müstahak olanları bilir.

إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ-116
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

İn Semâvat-ı ârd, yer gök hepsi, mülken, halkan, mahlûkan Âllâh'ındır. İnsan kendi umurunu, O'na tefviz etmelidir. Her şeyi yoktan var eden O'dur. Bu kâinat yok iken Âllâh var idi. Var iken Âllâh var. Yok olur yine Âllâh var. Şu hâlde, Âllâh'a tevekkül etmek lâzım gelir. يُحْيِي وَيُمِيتُ Hayat veren O'dur, hayatı izale eden O'dur. O hem diriltir hem öldürür. وَمَا لَكُمْ

Ey insanlar, yoktur size **مِنْ دُونِ اللَّهِ** Âllâh'tan gayrı başka. **مِنْ وَلِيِّ** O'ndan başka ne bir dost ne de bir yardımcınız yoktur.

117- **لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ**

Şeytan, dine muhalif bazı şeyleri kalbe getirir. Herkesin kalbinde böyle olur, geldiği zaman “acaba bunu söylesem günah mı olur?” Tereddüt eder de söylemek istemiyor. Bu hal, imanın kuvvetinden gelir. Eğer iman olmaz, ehemmiyet vermez de söyler. Bu hale karşı tevbe ve istiğfar, kelime-i şهادet getirmek ve “bu şeytanın vesvesesidir”der geçer gider.

Bu durumlarda **“Lâ ilâhe illellâhûl melûkûl hakkul mübin, MuhammedürRasûlûllâhi sâdikul va’dül emin”** demek, kelime-i şهادet getirmek ve **“Lâ havle velâ kuvvete illâ billâhil aliyyil azîm”** demek lâzım gelir.

Tebük gazası, çok mühim bir muharebe zamanı idi. Mevsim sıcak, yol uzak, elde esbab yetersiz, on konak mesafe, çok sıkıntılı. **Ceysül usre**; güçlük gazası. Hatta bir hurmayı, iki kişi yediği zamanlar oldu. Bu halde bazılarının kalbine, ben artık bırakıp kaçıp gideyim diye düşünce hâsıl oluyordu. Sonunda Cenâb-ı Hak, bir tevbe-i umumi veriyor da, onların kalbine gelenlerin hepsini af eder. Gerçi meydana gelmemiştir zaten günah yazılmıyor. Fakat bunlar yüksek dereceli insanlar. Gözün içinde bir kirpiğin zararı vardır, ehemmiyetlidir. Bizlerin vücudumuzda olan kılların hiçbir zararı yoktur. Ashab olduktan sonra kalplere bu kadar da gelirse,

biraz derecesini indirmeye vesile olabilir. Onun için Cenâb-ı Hak, bir aff-ı umumi yapıyor. **لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ** Âllâh CelleCelâlûhû, Rasûl-û Ekrem'in ismini teberrüken bildiriyor. Çünkü Rasûl-û Ekrem'in hiçbir kusuru yok ki tevbe etsin, tevbe günahlardan dolayı olur. Nebi, muhacirin ve ensâr. Onların, **فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ** onlara tâbi olan, geri kalmayanlar. **الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ** **Usra**; sıkıntı saatında, sıkıntılı muharebede, onların kalplerine geldiği şeyleri, **كَادَ** **مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ** yakın oldu. **يَزِيغُ** Zâil olsun, meyletsin **بَعْضُهُمْ أَلْقُوا قُلُوبَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ** bazılarının kalpleri, meyletsin tehalüften, mütabaattan. Bir kısmının kalpleri yanılmak üzere iken o güçlük saatında, o sıkıntıya tahammül etmeyip de ayrılıp da geriye dönmeye niyetinde olanlar, tevbeye muvaffak oldular. **ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ** Ve sonra da tevbelerini kabul ve afiv buyurdu. **إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُفٌ رَحِيمٌ** Âllâh CelleCelâlûhû, mübalağa ile merhamet edicidir. Rauf, Rahimden daha mübalağadır.

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنَّهُ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

Rasûlullah Tebük seferine çıkarken, münafıklar gelip yalandan özür beyan ederek izin istediler. O da onlara izin verdi. Yedi kişi de kendilerini direğe bağladılar. Rasûl-û Ekrem geldi de iplerini gözdü, onları da af etti. 3 kişi kalmıştı ki Kâab bin Malik, Hilâl bin Ümeyye ve Rebia. Bu üçü de geri kalmışlardı, onlara da birçok zahmet hali hâsıl oldu. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Tebük'ten avdet ederken geldiler bu üç sahabeye, Aleyhisselatı

vessellem. Sordular, "Siz niye muharebeden geri kaldınız?" Onlar da cevaben, "Efendim yalan söylesek, özür beyan etsek, görüyoruz Âllâh halimize muttalandır. O özrü, Cenâb-ı Hak bildiği gibi sana da bildirir. Daha ziyâde bizim için bir kabahat olur. Başımıza ne gelirse biz müstehakız. Biz niyet ettik, hazırlandık. Biz bir gün, bir saat sonra gideriz derken, nefsimiz galebe etti, gidemedik geri kaldık." Rasulullah, "Öyle ise bekleyin, Cenâb-ı Hak hakkınızda neyi emreder" buyurdular. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, ilk cezâ olarak "üç sahabe ile hiç kimse konuşmasın." Elli gün bunlarla kimse konuşmadı, akrabaları da dâhil. Kaab Radiyâllâhû Anh diyor ki; "Dışarı sokağa gidiyordum, hiç kimse bana yüz vermezdi fakat biz devam ederdik. Abdest alıp mescide giderdik, bilhassa Rasûl-û Ekrem'in civarına yakın olurdum ki bana bir şeyler söylesin, kimse yüzümüze bakmazdı. Bizim için o kadar üzüntü azap oldu ki bilâhere Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, emretti hanımlarına "evlerinden ayrılıp babalarının yanına gitsinler." Hanımlar da ayrılınca sıkıntımız daha ziyâde oldu, diyor. O hale geldik ki akrabalarımıza gidiyorduk bizden yüzlerini çevirirlerdi, hiç kimse bize ve yüzümüze bakmaz oldu. Bir gün Ben-i Gassan kabilesinden kabile reisi, bana halimden bahisle mektup yazmış. İltifat ederek "gel benim yanıma" diyordu. Mektubu getiren çarşıdan beni soruyor, kimse cevap vermiyor. Nihayet uzaktan birisi "işte odur" diyor. Mektubu getirdi bana, mektubu okuyunca, "bu bize daha ziyâde musibettir" deyip mektubu bıraktım. O gece daha ziyâde sıkıntı başladı, Âllâh'a rucû ettim. En merhametli Âshab-ı Kiram'a rast gelirdim yüzünü çevirirdi. Ben evin damında yatmıştım bir gün, sabaha doğru namaza gideceğim birisi sada ediyor. "Ey Kâab, ey Kâab müjde" diyordu. Hemen kalktım acele ile geldim huzur-u saadete. Tefsir ettiler bana, Âshab-ı Kiram

elimi tuttular, sevdiler. O kadar bir hal oldu benim için, o gün bizi affetti. Ben de "o gün bizi geri bırakan mal idi, o malın tamamını Âllâh için verdim." Rasûl-û Ekrem emretti, "hepsini verme birazını kendine bırak" dedi. Öyle ise Hayber'de olan ganaimden intikal eden yer kendime kaldı ve üst tarafı hepsini verdim, diyor. Tevbe ve istiğfar kabul olduğundan, bu ayet-i kerime nazil olmuştur.

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِفُوا Âllâh CelleCelâlûhû, savaştan geri kalan üç kişi ki (Kâ'b bin Mâlik, Hilâl bin Ümeyye ve Memâre bin Rabi'in) tevbelerini kabul etti. يَرْيُزُهُ حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ Yeryüzü bu genişliğine rağmen, onlara dar gelmişti. Yeryüzü bu genişliğine rağmen, biz hiçbir yerde duramıyorduk. Nefislerinde bir sıkıntı başladı. وَضَاقَتْ عَلَيْهِمُ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ Kalpleri kederlerinden sıkıldıkça sıkılmıştı. Anladılar ki Âllâh'tan başka bir merci yok. Nihayet Âllâh'tan, yine Âllâh'a sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا Âllâh-û Teâlâ, eski hallerine rucû etsinler diye, onları da tevbeye muvaffak buyurdu. Âllâh CelleCelâlûhû, tevbelerini kabul etti. إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ Âllâh-û Azimüşşan, tevbeleri mübalağa ile kabul eder ve tevbe edenlere merhamet edicidir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ-119

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlûllâh'a, Kur'an'a iman edenler. (Medine'de nazil olan ayetler, "yâ eyyûhellezine amenû" ile başlıyor.) (Mekke'de nazil olan ayetler, "yâ eyyûhennâsû" ile başlıyor.) Âllâh'tan korkunuz meâsiyi terk ediniz, gizli ve aşikâre مَعَ الصَّادِقِينَ اتَّقُوا اللَّهَ Olunuz وَكُونُوا دâima doğrularla beraber olunuz. Bu ayet-i kerimeye, ehl-i mânâ başka mânâlar doğrularla beraber.

da verirler. Yâni ehl-i tarikat diyorlar ki bunda rabita mânâsı çıkar. Nakşibendiyelerin yaptığı rabita. Ehl-i mânânın verdiği mânâ; ibadetlerinizde kendinizi başıboş farzetmeyiniz. İbadette bulunduğunuz zaman, zikrullâh ile meşgul olurken kendinizi başıboş farzetmeyiniz. Eğer ki mürşidiniz yoksa bile, üstadınızı karşınızda farzediniz. Hazır farz edip de onunla beraber olunuz ve ibadetle meşgul olunuz. Buna rabita derler. Nitekim tehiyyatta, **"essalamü aleyke eyyühen nebiyyü verahmetullahi"** diyoruz. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, **"aleyke"** kâf hitaptır, selam ediyoruz Rasûl-û Ekrem'i karşımızda farz ediyoruz. İbadetlerde de kendinizi başıboş farzetmeyiniz, mürşidinizi karşınızda görünüz. Yâni sadık olan, **meassadıkîn** böyle olur. Sadıklarla beraber olunuz yâni mürşidinizi temsil ediniz, gözünüzde onunla beraber olunuz.

İkinci bir mâna da demişler ki; Yahutta ey Mûsâ ve İsâ'ya iman edenler, Âllâh'tan korkunuz da Rasûl-û Ekrem'le beraber olunuz.

120- مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطَؤُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نِيلاً إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

مَا كَانَ Yoktur, caiz değildir لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ Medineyi Tahire halkına. وَمَنْ حَوْلَهُمْ Medine'nin etrafında sakin olan مِنَ الْأَعْرَابِ e'rabi bedevilere, عَنْ رَسُولِ اللَّهِ Rasûl-û Ekrem'den geri kalmaya. Rasûl-û Ekrem her ne zamanki bir sefere azmetti, teşrif

ettiler, gerek Medine ve gerek Medine'nin etrafındaki Mü'minler, Rasûl-û Ekrem'den geri kalmayacaklardır. وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ غَرَبِ Medine halkı ve gerek etraf, nefesine rağbet edip de Rasûlullah'ın canından önce, kendi canlarını düşünmeleri yakışmaz. Yâni nefisleri ile meşgul olup da Rasûl-û Ekrem'i bırakmasınlar, onlara bu câiz değil. Ne için? Çünkü onlara nimettir, O'nunla beraber olmak. ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ Onlar, Rasûl-û Ekrem'le beraber olduğu zaman; bir susuzluk, bir yorgunluk وَلَا تَصَبُّ ve yahut rahatsız olduğu zaman, وَلَا مَخْمَصَةٌ aç oldukları zaman فِي وَلَا يَطْوُونَ مَوْطِئًا Âllâh yolunda, İ'lây-ı Kelimetullah yolunda سَبِيلَ اللَّهِ وَلَا يَغِيظُ الْكُفَّارَ kâfirlerin istemedikleri bir yere ayak bastıkları zaman, وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نِيْلًا düşmana karşı bir başarı kazanmaları, katil, esir ve ganimet. إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ Âllâh-û Teâlâ, onların defter-i amâlinde, âmâl-i salih yazıyor. Onun için onlar, Rasûl-û Ekrem'den geri kalmamalıdır. Onlar, Rasûl-û Ekrem'le beraber oldukları için susuz ise sevap, aç ise sevap, yorgunluk ve rahatsızlık ise sevaptır, üzüntü ise sevaptır, bastığı her yerde sevaptır. إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ Yâni harpte, Rasûl-û Ekrem'le beraber gidenlere, meşakkatin her zerresine sevap yazılacağı muhakkaktır. Âllâh CelleCelâlûhû, muhsin olan, iyilik yapan, Âllâh-û Rasûlullah'a karşı edebini muhafaza eden kimseleri, Cenâb-ı Hak onların ecirlerini zayı etmez.

وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ 121- لِيَجْزِيَ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً Onların infak ettiği hiçbir nafaka,

ister az ister çok **وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًّا** kat ettikleri bir dere, vâdi, seyir, seyahat, **لِيَجْزِيَهُمُ** hepsi onların defter-i âmâline yazılır. **اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ** Âllâh CelleCelâlûhû, bunları defter-i a'mâline yazıyor, tâ ki cezalandırsın onları. Yaptığı amellerin ahseni ile en azı bire ondur. Bir hasene için on misli sevap verileceği ve bunun tâ 700 misline kadar hatta daha fazla katlanacağı hadislerle bildirilmiştir. Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem, "Bir kimse gazâ yoluna bir şey infak ederse, ona 700 katı sevap yazılır" buyurmuştur. Başka bir hadiste de "Bir kimsenin gazâ yolunda ayakları tozlanırsa, Âllâh-û Teâlâ onu cehennemine haram kılar" buyurulmuştur.

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ - 122
طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ
يَحْذَرُونَ

(Bunula beraber) Mü'minlerin hepsinin, toptan sefere çıkmaları doğru değildir. **فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ** Her fırkadan bir tâife, Rasûl-û Ekrem'in yanında kalsın. **لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ** Dinde tefekkuh etmek, ilim ile iştigal etmek içindir. (Dini ilimlerde geniş bilgi elde etmek.) **وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ** Tâ ki onlar da kavimlerine gittikleri zaman, onları ıslah ve nasihat etsinler. Rasûl-û Ekrem'in yanında kalsınlar, tekemmül etsinler, sonra onlar da memleketine giderler, onlar da halkı ıslah ederler. **لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ** Tâ ki Âllâh'ın azabından hazer etsinler ve İslamiyet teammüm etsin.

Bu ayetten anlaşıldığına göre, bir milletin topyekün muhare-

beye çıkması doğru değildir. Muharebe durumunda silah kullanabilen bir kısım silahaltına alınırken, bir kısmı da ilim faaliyetlerine devam ettirmelidir. Özellikle dini ilimlerde, Mü'minlerin ihtiyacını karşılayacak seviyede ilim adamları, ehli yetiştirmelidir ki cemaat irşat olup, Âllâh'ın emir ve yasaklarını iman edenlere öğretsinler.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ 123- غِلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlûllâh'a ve Kur'an'a iman eden Mü'minler. قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ Muharebeye size yakın olanlardan başlayınız. Yakın olan kimler? Evvelâ Medine'deki yahudiler, Ben-i Kureyza ve Ben-i Nazir ile Hayber'de olanlar. Yâni onları bırakıp da ileriye gitmeyiniz, evvela onlardan başlayınız. مِنَ الْكُفَّارِ Kuffar, sizden şiddet görsünler, sakın gevşeklik ve korkaklık göstermeyiniz. Çünkü onlar münafıktırlar, hiçbir zaman yahudi kavmi doğru olmaz. وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ Biliniz ki Âllâh, mütteki olanlarla beraberdir.

Bu ayet-i kerimeye, ehl-i mânâ ikinci bir mânâ veriyor. Ey iman edenler, evvelâ size yakın olanlarla muharebe ediniz. Yakın olan kimdir? En ziyâde insanın nefsidir. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor. Senin en büyük düşmanın nefsidir. Öyle ise bir insan evvela nefsi ile mücadele etmeli de sonra başkasına gitmeli. Sormuşlar, nefis olur da en büyük düşman, nasıl olur? Cevap budur; Bir düşmana fazla iyilik yaptın mı, ya dost olur yahutta düşmanlığı hafifler fakat nefis öyle değildir. Nefse iyilik yaptın mı daha kuvvetlenir, daha ziyâde parçalar. Şu hâlde ilk evvel muharebeye nefisten başlayın.

وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَّن يَقُولُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا فَأَمَّا
الَّذِينَ آمَنُوا فَزَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ Ne zamanki bir sûre nazil oldu münafilekler hakkında, onlar da orada iken. فَمِنْهُمْ مَّن يَقُولُ O münafileklardan bazıları diyorlar, istihza suretiyle. "Bu ayet kimin imanını ziyâdeleştirdi" birbirlerine diyorlar. Efendim, ayet nazil oldu, imanını ziyâdeleştirdi mi, böyle diyerek Mü'minlere istihza ediyorlar. فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَزَادَتْهُمْ إِيمَانًا Ayet nazil oldukça iman edenlerin imanı, hakikaten ziyadeleşiyor. وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ Her nazil olan ayet ve sûre nazil oldukça, Mü'minlerin imanlarını arttırır, ferahlanır ve sevinirler. Ayet nazil oldu mu, Mü'minin kalbi ferahlanır genişler, dünya içine girer gibi olur. Münafilek ise sıkılır dinlemek istemez, bir an bitse de buradan gitsek, der.

وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَىٰ رِجْسِهِمْ وَمَأْوَا
هُمْ كَافِرُونَ

وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ Ayetler nazil olduğu zaman, onlar ki kalplerinde maraz var, itikat marazı var yâni bozukluk, imanı telkemmül etmemiş. فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَىٰ رِجْسِهِمْ Onların kalbinde rics, pislik var. Onların murdarlığına murdarlık, küfürlerine küfür katıyor. Akidesi pistir, ayet nazil oldukça daha ziyâde pis olur. وَمَأْوَاهُمْ كَافِرُونَ Onlar artık küfür üzerine, kâfir olarak ölürler.

أَوَّلًا يَرُونَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا
هُمْ يَذْكُرُونَ

أَنَّهُمْ أَوْ لَا يَرَوْنَ Görmüyorlar mı, o münafıklar görmezler mi ki أَنَّهُمْ فِي كُلِّ عَامٍ Her sene onlar imtihan olurlar, tecrübe olurlar. يُفْتَنُونَ onlar imtihan olurlar, tecrübe olurlar. Hasta olur bir veya iki defa imtihan, tecrübe olurlar. Hasta olur bir imtihan, iyilik sıhhat olur. Kaht, pahalılık ve ucuzluk olur bir imtihandır. Ölenler olur, sıkıntı başına gelir gider, bunlar hepsi elbette yapan yaptıran bir Hâlik'ı vardır. Bunları görüp anlamıyorlar mı? Kendi başına gelince, yalvardığında feraha çıktığını görmüyorlar mı? لَا يَتُوبُونَ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ Nifakından tevbe etmezler, Nifakından tevbe etmezler, tezekkür, vâ'z-ı nasihat da fayda vermez. Nasihat kabul etmezler.

وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ هَلْ يَرِيكُمْ مِنْ أَحَدٍ 127-
ثُمَّ انْصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ

وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ Ne zamanki onların fenalıklarında ısrarlarından sohbette dururlar. Kur'an'ı dinlerler, ayet nazil olduğu zaman, bir sûre nazil olduğu zaman نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ sıkılıyorlar, birbirine bakıyorlar yâni kaçmak istiyorlar. Eğer kimse yok görmemişse gitsin. هَلْ يَرِيكُمْ مِنْ أَحَدٍ Ve çevreden sizi, birisi görüyor mu diye sorarlar. Eğer Mü'minlerden birileri görmüşse, artık orada mecburi olarak otururlar. ثُمَّ انْصَرَفُوا Âllâh-û Teâlâ, onların kalplerini döndürmüştür. صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ Bir cümledir, ihbar da olur, beddûa da olur. Âllâh, çevirsin onların kalbini küfre. Beddûa olur yahut صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ Âllâh, kalplerini küfre çevirmiştir. BUNLAR bir kavimdir, anlamazlar hak ile bâtıldan. Muhakeme etmezler.

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ 128-
بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ

لَقَدْ Tehkika جَاءَكُمْ geldi size, ey Ben-i Âdem. رَسُولٌ Bir peygamber, **müeyyüdün bil mucizati kâhire**, kahir mucizelerle müeyyed. Her 124.000 peygamberin ne kadar mucizesi zuhur etmişse, Rasûl-û Ekrem de o nispette, o kadar, o şekilde mucizeler zuhur etmiştir. Her peygamberin mucizesi, onun vefatından sonra bitiyor. Rasûl-û Ekrem'in mucizesi olan bu Kur'an Azimüşşan, kıyamete kadar bakidir. Her ayeti, bir mucizedir. 6.666 ayet, ayrı ayrı kıyamete kadar bâki olan mucizedir. Mucizesi de budur ki bütün fusahayı Arap toplandılar, var kuvvetleri ile uğraştılar, benzeyişine bir satır yapamadılar. Çünkü fesahat ve belâgatı içinde, kâfi bir şahittir.

Size geldi bir peygamber, azim bir peygamber, tenvinden çıkar. **Müeyyedin bil-mucizatil kahire**, Kahir bir mucize sahibi. O da مِنْ أَنْفُسِكُمْ nefsinizden, sizin cinsinizden geldi. Arap'tır, neslinizdir, cinsinizden gönderilmiştir ki ondan istifade imkânı olsun. Eğer bize peygamber beşer şeklinde gelmeseydi, melek şeklinde gelseydi, ondan biz istifade edemezdik. Niçin? Cinsimizden değildir, onunla temas edemezdik fakat beşer şeklinde geldiği için daha ziyâde imkânı var. Nitekim şeytan-ı insi, şeytan-ı cinniden daha tehlikelidir. Demek ki, **minel cinneti vennâs**, şeytan-ı insi, şeytan-ı cinniden daha mühimdir. Çünkü hem cinsimizdendir, bize telkinatı daha müessir olur. Böyle olduğu gibi, peygamber de eğer cinsimizden gelmeseydi, melek sûretinde gelseydi. Telkinatı, biz o kadar anlamazdık. Bir kıraatta da **min enfeseküm**, "en" nefsinizden çünkü buyuruyor. Dedem Âdem Aleyhisselam'dan, babam Abdullah'a kadar nikâh-ı İslam ile nikâh olunmuşlar. Cahiliyet arâzı

bizden uzak olmuştur. Sifah-ı cahiliyetten, Âllâh bizi muhafaza ettirmiştir. **عَزِيزٌ عَلَيْهِ** Burada bir **kaf** işareti var. Eğer **azizin** üzerine durak olursa, **aleyhi** ayrı kalıyor, cümle tamam olmaz. **عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ** Olmuyor, el yazısı olan Kur'an'larda ve baskı olan Kur'an'larda da yok. **(kaf)** işaretini oradan kaldırmak lâzım, **anittüm** üzerinde olsa tamam olur. **Azizün**, müşküldür, şeditir, üzüntülüdür. **عَلَيْهِ** Size zahmet veren. Size zahmet veren işler, Rasûl-û Ekrem'e eziyet veriyor. Size zahmet veren şey; küfür, azap, fenâlık. Rasûl-û Ekrem, ondan müteessir olur. **حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ** İmanınıza haristir Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, istiyor ki âlem hepsi imana gelsin. **بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ** Mü'minlere mübalağa ile merhametlidir. Ve Rahim'dir, Raûf-û Rahim, Esmâ-i İlâhiye'den Esmâyi Hüsna'dandır.

Âllâh-û Teâlâ bu ayette, kendi isimlerinden olan "Raûf" çok şefkatli ve Rahîm, pek merhametli sıfatlarını peygamberimize de vermiştir ki önceki peygamberlerden hiçbiri bu sıfatların ikisine birden mazhar olmamışlardır.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ 129

فَإِنْ تَوَلَّوْا Ey Habibim Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem. Eğer bunlar, bu kâfirler i'raz ederlerse imandan, imana gelmezlere se müteessir olma. **فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ** "Âllâh bana kâfidir" de. **لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ** Âllâh bana kâfi çünkü ondan başka mâbûd yok çünkü ondan başka bir Hâlik yok. Bana da o kâfidir, **عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ** O'na tevekkül ediyorum. **وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ** Arş-ı azimin Hâlik'i, O'dur. Arş-ı azim diyor, yerler gökler hepsi arş-ı azimin içindedir.

Bu iki ayetin hassalarından, birçok sıkıntıdan, mekruhdan insana emniyet verir. İkinci; son ayeti yedi defa okunacak, her fenalıktan mahfuz olur hatta ölümden de. Eğer Âllâh, ölümü irade ederse o kuluna, o gün okumayı unutturur.

